

Дневникъ

(стенографски)

на

XVII^{то} обикновено Народно събрание.

Четвърта редовна сесия.

9 заседание, петък, 9 ноемврий 1917 година.

(Открито отъ прѣдседателя д-ръ Д. К. Вачовъ въ 4 ч. слѣдъ пладне)

Прѣдседателъ: (Звъни) Засѣданието се открива.

Г. секретарьтъ ще провѣри по списъка кои отъ г. г. народнитѣ прѣдставители присѣствуватъ.

Секретарь М. Зелковъ: (Прочита списъка. Отсѣствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Марчо Атанасовъ, Никола Атанасовъ, Тевфикъ х. Ахмедовъ, Христо Божички, Константинъ Бозвелиевъ, Александъръ Ботевъ, Стоянъ Божковъ, д-ръ Никола Георгиевъ, Атанасъ Германски, д-ръ Лазаръ Дагоровъ, Петъръ Даскаловъ, д-ръ Димитъръ Димитровъ, Василь Димчевъ, Станчо Доневъ, Иванъ Желевъ, Мехмедъ Кемалъ, Андрей Коновъ, Добри Кротевъ, Димо Кьорчевъ, Дамянъ Лихарски, Коста Лулчевъ, Александъръ Малиновъ, Яковъ Матакиевъ, Тодоръ Митевъ, Никола Наумовъ, д-ръ Василь Нейчевъ, Никола Ненчовъ, Василь Николовъ, Тодоръ Ноевъ, Петъръ Панайотовъ, Александъръ Пенчевъ, Тодоръ Петровъ, Венедиктъ Поповъ, Георги Поповъ, Александъръ Радоловъ, Якимъ Ушевъ, д-ръ Йосифъ Фаденхехтъ, Никола Харлаковъ, Хино Христовъ и Христо Янковъ)

Прѣдседателъ: Отъ 244 народни прѣдставители отсѣствуватъ 40; има налице 204. Значи, има достатъчно число народни прѣдставители, за да може засѣданието да се счита за законно.

Постѣпили сѣ нѣколко заявлѣния отъ нѣкои г. г. народни прѣдставители за отпуски.

Едно отъ тѣхъ е отъ кюстендилския народенъ прѣдставитель г. Александъръ Ботевъ; иска да му се разрѣши отпускъ за 9 и 10 т. м. Прѣдседателството му разрѣшава.

Друго едно заявлѣние е отъ плѣвенския народенъ прѣдставитель г. Александъръ Димитровъ; иска да му се зачете като прѣкарания въ отпускъ днитѣ 2, 3, 5, 6 и 7 т. м., тъй като по важни домашни причини не могътъ да присѣствуватъ на тѣзи заседания. Които сѣ съгласни съ искането му, да си вдигнатъ рѣжката. (Мнозинство) Прието.

Има друго заявлѣние, отъ струмишкия народенъ прѣдставитель г. Никола Наумовъ; иска да му се разрѣши 15-дневенъ отпускъ по болестъ. Които сѣ съгласни съ искането му, да си вдигнатъ рѣжката. (Мнозинство) Прието.

Софийскиятъ народенъ прѣдставитель г. Атанасъ Германски съ телеграма отъ Самоковъ съобщава, че по неотложна нужда е заминалъ за Самоковъ, и моли да му се даде 5-дневенъ отпускъ, начинающъ отъ 6 т. м. Които сѣ съгласни съ искането му, да си вдигнатъ рѣжката. (Мнозинство) Прието.

Врачанскиятъ народенъ прѣдставитель г. Нено Станевъ казва въ заявлѣнието си, че по важни домашни причини е

отсѣствувалъ отъ засѣданията на Народното събрание на 6 и 7 ноемврий; моли това негово отсѣствие да се извини и да се счита, че е прѣкаралъ това врѣме въ отпускъ. Които сѣ съгласни съ искането му, да си вдигнатъ рѣжката. (Мнозинство) Прието.

Бургазкиятъ народенъ прѣдставитель г. Иванъ Желевъ иска да му се разрѣши 6-дневенъ отпускъ, считанъ отъ 7 того. Които сѣ съгласни съ искането му, да си вдигнатъ рѣжката. (Мнозинство) Прието.

Видинскиятъ народенъ прѣдставитель г. Никола Харлаковъ, който се е ползувалъ досега съ 30-дневенъ отпускъ, телеграфически моли отъ Стокхолмъ да му се разрѣши още единъ мѣсецъ отпускъ; не казва по какви причини. Които сѣ съгласни съ искането му, да си вдигнатъ рѣжката. (Мнозинство) Прието.

Шуменскиятъ народенъ прѣдставитель г. Марчо Атанасовъ иска да му се разрѣши 6-дневенъ отпускъ, начинающъ отъ 5 того. Които сѣ съгласни съ искането му, да си вдигнатъ рѣжката. (Мнозинство) Прието.

Кюстендилскиятъ народенъ прѣдставитель г. Христо Янковъ, поради особено бърза и неотложна работа, моли да му се разрѣши 7-дневенъ отпускъ, считанъ отъ 7 т. м. Които сѣ съгласни съ искането му, да си вдигнатъ рѣжката. (Мнозинство) Прието.

Пристъпваме къмъ дневния редъ.

На първо мѣсто е: първо четене на законопроекта за измѣнение и допълнение на чл. чл. 292, 293, 294, 306, 316, 318, 333, 335, 336, 337, 339, 340 и 343 отъ закона за народното просвѣщение.

Има думата г. д-ръ Иванъ Момчиловъ.

Д-ръ И. Момчиловъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Прѣди десетъ години, въ 1907 г., пакъ по поводъ на университетски разправи, отъ тази трибуна имахъ честта да изкажа мисли по университетското дѣло, сходни твърдѣ много съ тѣхъ, които г. Молловъ оня день и тѣзи, които говориха слѣдъ него, изказаха. Азъ казахъ тогава, че ние можемъ да се шегуваме съ всичко, можемъ да импровизираме всичко, къмъ едно нѣщо, обаче, трѣбва да се отнасяме съ всичката сериозностъ, то е въпросътъ за науката; и ако ние не се отнасяме съ надлежната сериозностъ, ще си докараме впоследствие пакости за страната, за които самитѣ ние ще съжаляваме. Тогавъ бѣхъ изруганъ отъ всички четири направления като мракобѣсникъ, като реакционеръ, като назадничавъ човѣкъ. Днесъ и оня день сѣ много голѣмо удоволствие слушахъ моитѣ мисли да се изказватъ отъ тази трибуна отъ просвѣтени хора, като г. Моллова и други, които говориха подиръ него, и не из-

вадих заключение, че аз съм бил по-умен от тях след десет години — далеч от мене подобна мисъл — но дойдох до убъждение, че дойдохме да разберем след десет години, че трябва да имаме куража да изказваме мнението си, както ние разбираме, без да държим сметка дали това се харесва на общественото мнение или не.

Преди да си кажа мнението по откриването на медицинския факултет, позволете ми да направя няколко възражения на г. Такева — съжалявам, че го няма тук — не за да се кара — с него ние сме стари добри приятели — не и да защитавам Санитарната дирекция или директора й г. д-ръ Русев, с когото имам абсолютно нищо общо, толкова повече, както мнозина от вас знаят, че въ нашите лъкарски разправи аз бях на страната на ораховистите. Ако аз правя тези възражения на г. Такева, ще ги направя въ интереса на общественото спокойствие, защото г. Такев изтъква някои работи, които, криво претълкувани или недостатъчно осветлени, могат да внесат извѣстенъ смутъ, нѣщо, което, споредъ моето схващане, не би трябвало да става въ времето, въ което живѣемъ. Г. Такев говори най-напредъ — и обвини, разбира се, сериозно за това Санитарната дирекция и директора й г. д-ръ Русев — за недостатъчността на медицинския персоналъ у насъ, като за примѣръ изтъкна, че въ началото на сръбската война въ Пиротъ той видѣлъ въ болницата на г. д-ръ Моллова какъ само на единъ лѣкаръ сѣ били оставени 400—500 души ранени, и лѣкарътъ не е ималъ възможностъ да се справи съ тяхъ. Това е вѣрно. Азъ самъ, като санитарен инспекторъ, посѣтихъ тогава болницата въ Пиротъ и констатирахъ печалния фактъ, че въ болницата на г. д-ръ Моллова имаше 400—500 души и даже повече ранени, че бѣше много трудно да се справи съ това количество ранени единъ лѣкаръ — обаче не виждамъ откъдѣ Санитарната дирекция да бѣде виновна за такова едно положение. Това е санитарниятъ персоналъ, съ който нашето санитарно управление разполага, и по-другъ персоналъ то не може да докара. Същото нѣщо бѣше и въ първата война. На мене, който ви говоря, ми се случваше много пѣти да прѣглеждамъ по 200, 300, 600 души на день. Какво да правимъ? Понесохме тежеститъ, защото искаме да бѣдемъ голѣма държава. Ако имаме по-много санитарен персоналъ, нѣма защо Санитарната дирекция да го пази тукъ, щѣхме да го поставимъ въ болницитъ да гледа раненитъ, но нѣмаме го. Статистиката, която г. Такев изтъкна тукъ и на която мнозина отъ васъ се позоваха, за да докажатъ, че медицинскиятъ персоналъ у насъ е недостатъченъ, само показва причината, обаче никой не иска да обясни причината на това нѣщо, на недостатъчността на санитарния персоналъ. Само г. д-ръ Георгиевъ мимоходомъ каза нѣколко думи. Позволете ми да бѣда малко по-пространенъ по този въпросъ, за да имате една малко по-ясна прѣдстава защо е тази липса на лѣкари у насъ.

Ако си спомните статистиката, ще видите, че у насъ въ началото, въ първитъ 10 или 15 години следъ освобождението, числото на тѣзи, които отиваха да се учатъ въ чуждестранни университети за лѣкари, растѣше много. И, ако бѣше продължила тази пропорция досега, повече отъ сигурно е, че ние щѣхме да имаме, ако не 1500, то поне 1200 лѣкари, значи, двойно повече отъ тѣзи, които имаме сега — достатъчно число лѣкари, за да задоволимъ нуждитъ на страната. Защо го нѣмаме това? Виновни сѣ, споредъ мене, повечето отъ политическитъ партии у насъ, защото всѣка една написва на байрака си „Безплатна медицинска помощъ“, и иска да дава тази помощъ за сметка на лѣкарското съсловие. Много лесно се прави поменъ съ чуждо жито! И за да изпълнятъ своята лѣкарска програма, вѣтъ отъ това, че заплатитъ всѣка година вървѣха все тѣтъ намаление и намаление — азъ започнахъ, като околийски лѣкаръ, въ 1891 г., съ 400 л., а свършихъ като окръженъ лѣкаръ въ Враца съ 350 л. заплатата — създадох се безплатни амбулатории, било околийски, било градски, където нѣмаше ограничение да отиватъ само бѣднитъ, но се ползуваха дори най-богатитъ, и тѣ отиваха тамъ за прѣгледъ, и медицинската професия се обърна на едно безплатно чиракуване на държавата, за да може тя да прави своитъ благородниятъ къмъ населението си за сметка на едно съсловие отъ 400 или 500 души. Нѣмамъ нищо противъ, ако държавата иска да върши безплатно лѣкуване, да дава безплатна медицинска помощъ на цѣлото население, обаче тя нѣма право да върши това за сметка само на 400—500 души лѣкари, а трябваше да го извърши за сметка на бюджета си, като даде едно прилично възнаграждение на лѣкаритъ. И, ако това бѣше станало, ако количеството на българскитъ млади, които отиваха въ Европа да получатъ медицинско

образование, не бѣше спрѣно именно по тѣзи причини, азъ съмъ сигуренъ, както казахъ, че днесъ щѣхме да имаме 1500 или минимумъ 1200 души лѣкари, които щѣха да бѣдатъ свършено достатъчни.

Една отъ причинитъ да иска г. министърътъ на просвѣщеніето и Върховниятъ медицински съвѣтъ, начело съ г. д-ръ Русева, да се отвори часъ по-скоро медицински факултетъ е това, че, както ви каза г. Такев, лица, които сѣ слѣдвали само два или три семестра въ медицинския факултетъ, днесъ сѣ дружинни и полкови лѣкари. Азъ съмъ съгласенъ съ г. Такева, че нито риба, нито ракъ сѣ — нито сѣ лѣкари, нито сѣ фелдшери, но въ всѣки случай, както забѣлзахъ онзи день, французитъ казватъ: „*Haute de grives, on mange des merles*“. Като нѣма друго, и съ това ще се задоволимъ. И слава Богу, че тѣ се намѣриха налице, защото съ тяхъ лошо, г. Такев, но безъ тяхъ още по-лошо.

Второто възражение, което искахъ да направя на г. Такева, то е слѣдното. Г. Такев заяви отъ тукъ, че Върховниятъ медицински съвѣтъ начело съ д-ръ Русева виѣсто да се занимава съ хигиеническото състояние на страната и да прѣкрати върлуващитъ въ нея епидемии, които десимиратъ страната — думата е негова и значи „опустошаватъ“ — както е случаятъ съ скарлатината въ София, — занимава се съ писане на законопроекта за медицински факултети. Специално, г-да, за скарлатината въ София тѣзи, които познаватъ отблизко медицинскитъ въпроси, ще ми направятъ удоволствието да се съгласятъ съ мене, че всѣка година прѣзъ есенния сезонъ скарлатината се появява редовно въ София.

Д-ръ Н. Сакаровъ: Тоя размѣръ никога не е имала.

Д-ръ И. Момчиловъ: Тази година въ много по-голѣмъ размѣръ, отколкото други години: прѣзъ м. августъ е имало 50 случая, прѣзъ м. септемврий — 150, прѣзъ м. октомврий — пакъ 150. И това, вѣроятно, се дължи или на туй, че, както казваме ние, ученитъ, *le génie d'épidémie* — гениятъ на епидемията или злокачествеността на епидемията тая година е по-голѣма, или на обстоятелство, че по-прѣди населението въ София бѣше по-малко, а сега, отъ началото на войната, съ тѣзи, които сѣ придошли отъ провинцията да живѣятъ тукъ, съ тѣзи, които постоянно минаватъ прѣзъ София, отъ фронта за страната, и отъ страната за фронта, може да се каже, че населението е почти удвоено. Но даже и така да не бѣде, пакъ за злокачествеността на една епидемия не може да бѣде отговоренъ никой, освѣтъ, както ви казахъ, самата злокачественост, която не зависи отъ никого. Можехме да държимъ отговоренъ и трябваше да държимъ отговоренъ Върховния медицински съвѣтъ и санитарния директоръ, ако тѣ не бѣха взели никакви мѣрки за ограничаването на тази епидемия. Какво е направено? София е раздѣлена на 93 участъци и тѣзи 93 участъци редовно се посѣщаватъ отъ по една комисия, състояща се отъ три лица, които издирва болнитъ и веднага съобщава на тѣзи, които трябва да взематъ мѣрки.

А. Величковъ: На книга само!

Д-ръ И. Момчиловъ: Не на книга само. Азъ, когато говоря, говоря това, което е истина; никога не съмъ дошълъ на трибуната да лъжа за каквото и да било и за когото и да било, защото нѣмамъ никакъв интересъ. Наредена е специална болница, модерна, съ всички приспособления, съ душеве и топли бани, необходими за лѣкуването на заболѣли отъ скарлатина, въ която се изпраща всѣко едно заболѣло дѣте, заедно съ майка си, за да се отдѣлятъ болнитъ отъ здравитъ, за да се получи пълна изолация. Не се отдѣлятъ само тѣзи заболѣли дѣца, които могатъ да иматъ у дома си пълна изолация и всички удобства за лѣкуване, което може да се случи въ нѣкои по-състоятелни сѣмейства, където помѣщенията сѣ по-голѣми, и където може да се дадатъ всички тѣзи удобства, които се даватъ при лѣчението въ тази болница. Независимо отъ това, два или три пѣти, както узнахъ, санитарниятъ директоръ г. д-ръ Русевъ е викалъ градскитъ лѣкари, които ги има налице сега на специални конференции, въ които е давалъ всички упѣвания, какво трябва да направятъ. Освѣтъ това, санитарниятъ директоръ е искалъ прѣди единъ мѣсецъ отъ Главната квартира да освободи временно 6 или 8 отъ градскитъ лѣкари, които се намѣрватъ по фронтоветъ, за да дойдатъ тукъ и да улеснятъ прѣкрятването на епидемията. Ако не ги пускатъ, ще се съгласите, че Върховниятъ медицински съвѣтъ за това не е виновенъ, защото той не може да отиде да се бие съ Главната квартира и да я принуди да освободи тия лѣкари.

В. Коларовъ: Значи, пакъ има отговорни лица!

Д-ръ И. Момчиловъ: Е добръ, отговорнитъ ще ги намърите.

Д-ръ Н. Сакаровъ: Като се свърши войната, късно ще бъде да се дирятъ отговорнитъ. Ние трѣбва сега да ги намъримъ. Такова безобразие не бива!

В. Коларовъ: Въ Пловдивъ има само единъ единственъ градски лѣкаръ.

Прѣдседателъ: (Звъни) Моля, не прѣкъсвайте!

Д-ръ И. Момчиловъ: Моля ви се, г. Сакаровъ и г. Коларовъ. Азъ съмъ най-малко виновенъ за това положение на нѣщата. Направете ми удоволствието поне за това да не ме държите отговоренъ. Азъ да ви кажа нѣщо повече: въ цѣлата Горноорѣховска околия, отъ 70 хиляди души население, която въ мирно врѣме имаше трима лѣкари и петъ аптеки, днесъ нѣма даже медицински фелдшеръ. Азъ, като подпрѣдседателъ на Камарата и като гражданинъ на Горна-Орѣховица, съмъ направилъ всичко възможно отъ своя страна поне единъ краставъ фелдшеръ да ни пратятъ — нѣма! Избухна въ Горна-Орѣховица петнистъ тифъ, най-страшната епидемия, която можете да си прѣдставите, и слѣдъ като плакахме, отпуснаха отъ Русчукъ единъ лѣкаръ, който дойде за два-три дена — по примѣра на Юлий Цезаря, „Veni, vidi, vici!“ — и си отиде. Тѣй щото, че има отговорни за това положение на нѣщата, то е очевидно, но отговоренъ не е нито Върховниятъ медицински съвѣтъ, нито г. д-ръ Русевъ, когото г. Такевъ обвиняваше.

Д-ръ Н. Сакаровъ: Отговорно е правителството — то отговаря прѣдъ насъ.

Н. Начевъ: Правителството за всѣка работа ще отговаря! А Хигиеническиятъ съвѣтъ какво прави? Спи!

Д-ръ Н. Сакаровъ: Той казва, че работи.

Н. Начевъ: Народниятъ хигиенически съвѣтъ, а не Медицинскиятъ съвѣтъ.

Д-ръ Н. Сакаровъ: И той работи, колкото може.

Прѣдседателъ: (Звъни) Моля, не прѣкъсвайте.

Д-ръ И. Момчиловъ: Г. Сакаровъ! Азъ отъ двѣ години не съмъ вземалъ думата и никога не съмъ злоупотрѣбвалъ съ Вашето търпение. Азъ бихъ Ви помолилъ да направите и на мене удоволствието да ме изслушате.

Д-ръ Н. Сакаровъ: (Възразява нѣщо)

Д-ръ И. Момчиловъ: Най-послѣ, като не желаете — Ваша работа е.

Прѣдседателъ: (Звъни) Г. Сакаровъ! Вие постоянно прѣкъсвате! Оставете и хората да говорятъ. Това е вече прѣкалено!

Д-ръ И. Момчиловъ: Това е, г-да, по отношение на епидемията „скарлатина“, която върлува въ София. Нѣкога и азъ бѣхъ лѣкаръ, донѣде разбирамъ тия работи и, споредъ разбирането, което азъ имамъ, това е всичкото, което е било възможно да се направи за прѣкръщаването на една епидемия отъ скарлатина. Азъ бихъ желалъ да излѣзе единъ тукъ по-компетентенъ отъ мене да ми каже, възможно ли е да се направи нѣщо повече. Ако дѣйствително Върховниятъ медицински съвѣтъ не бѣше вземалъ всички мѣрки — азъ видѣхъ, че сѣ взети — азъ щѣхъ да бѣда първиятъ, който щѣхъ да го обвиня. Но, когато констатирамъ, че той е извършилъ съ всичката добросъвестностъ това, което е било физически възможно и зависящо отъ него, не виждамъ защо ще отиваме да го обвиняваме или нападаме.

Нѣкой отъ крайната лѣвица: Вие доволни ли сте отъ това положение?

Д-ръ И. Момчиловъ: Слѣдъ това г. Такевъ каза, че не е само епидемията скарлатина въ София, която десимира въ цѣлата страна. Това е вѣрно. Но не сѣ вѣрни, обаче.

думитъ на г. Такева, че никакви мѣрки не сѣ били взети. Извѣстно ви е, че заедно съ войнитъ, като тѣхни необходими спътници, винаги сѣ вървѣли най-лошитъ епидемии, които сѣ отвлѣчали много повече жертви, отколкото самитъ войни. Прѣзъ врѣме на днешната война, трѣбва да признаемъ, че хигиеничното състояние на страната е било повече отъ отлично, и то не по причина на Санитарната дирекция, а по едно голѣмо благоволение на Господа. Всичко, което е могло да се направи, е направено, а не трѣбва да забравяме, както ви казахъ, и обстоятелството, че Санитарната дирекция е била принудена да работи само съ 9 души окръжни лѣкари — всички други сѣ били взети въ войската. Ако вземемъ, напр., епидемията петнистъ тифъ, която избухна у насъ на 500 заразени мѣста, слѣдователно, на 500 гнѣзда — досега сѣ прѣкръпени 450 и оставатъ само 50 мѣста заразени — и прослѣдите, ще видите, че въ всички мѣста, дѣто е върлувалъ петнистиятъ тифъ, не е имало голѣма смъртностъ отъ 8—14%, и то между плѣнниците. Ако направимъ сравнение съ това, което бѣше въ Сърбия, когато тамъ върлуваше петнистиятъ тифъ, споредъ показанята на санитарния директоръ въ Прищина, слѣдъ прѣвземането на тоя градъ, ще видите, че въ Сърбия сѣ умрѣли 300 хиляди души население и войски, а отъ 300-тѣ лѣкари, съ които сѣ разполагали, 180 сѣ умрѣли. Когато имаме това положение на нѣщата и когато го сравнимъ съ онова, което е у насъ — не казвамъ, че трѣбва да благодаримъ — трѣбва да бѣдемъ по-малко възискателни, особено като имаме прѣдъ видъ условията, при които сме били принудени да дѣйствуваме.

Още една малка забѣлѣжка и ще мина къмъ прѣдмета, който ни интересува. Г. Такевъ бѣше много сърдитъ като му казваха, че партизанствуваше, когато бѣше министъръ. Моето мнѣние пъкъ е, че да бѣде човѣкъ партизанинъ не е нѣщо страшно и, слѣдователно, нѣмаше защо г. Такевъ да се сърди. Билъ ли е г. Такевъ партизанинъ или не, вие всички знаете, обаче, за да не остане у никого съмнѣние по този въпросъ, г. Такевъ ще ми позволи да напомня пакъ единъ дребенъ фактъ, който сигурно на васъ ще се види невѣроятенъ, но който е истиненъ и който се случи лично съ мене. То бѣше въ 1908 г., прѣзъ м. априлъ. Повикаха ме да отида въ Горноорѣховско, въ с. Поликрайще, за да прѣгледамъ едни болни. Отидохъ и констатирахъ, че бѣха болни двѣ дѣца отъ скарлатина. Излѣзохъ отъ къщи, слѣдъ като дадохъ наставления. Повикаха ме да прѣгледамъ други болни. Казахъ, че не мога, защото болестта е заразителна, нѣмахъ възможностъ да се дезинфекцирамъ и се страхувахъ да не я прѣнеса въ къщи. Додѣто се разправятъ, иде единъ стражаръ въ голѣмъ кариеръ и ми казва: „Кой сте вие?“ — Азъ съмъ д-ръ Момчиловъ. „Какво търсишъ тукъ?“ — Дойдохъ да видя болнитъ. „Кой ти разрешилъ да лѣкувашъ?“ — Менъ ми е разрешилъ професоръ д-ръ... слѣдъ това Върховниятъ медицински съвѣтъ, прѣдъ който държахъ экзаменъ и слѣдъ това Министерството на финанситъ, дѣто си плащамъ патента. Той ми каза: „Искалия ли сте разрѣшение отъ околийския началникъ?“ — Не съмъ. „Маршъ! И дугъ пѣтъ да не смѣешъ да идвашъ, защото ще ти счуя краката“. Ще ме извините, му казахъ, че не мога да чуля крака, но, ако е въпросъ за чупене крака, то азъ мога да счуя главата на този, който те е проводилъ. Излиза прѣдседателъ на тричленната комисия и казва: „Ти си идвалъ тукъ“ и изкараха една прѣскачка, съ която си прѣската лозята и ме напърскаха и нацъркаха хубаво, не зная съ какво. Отивамъ си въ Горна-Орѣховица и подавамъ телеграма до Върховния медицински съвѣтъ, въ която разправямъ случката и казвамъ: „Ако Върховниятъ медицински съвѣтъ, по нѣкакви съображения, не ми разрѣшава да лѣкувамъ, поне да заповѣда на Министерството на финанситъ да ми върне паритъ, които съмъ платилъ за патента“.

Нѣкой отъ лѣвицата: Кой бѣше министъръ на финанситъ тогава? Вие бѣхте на властъ.

Д-ръ И. Момчиловъ: Не зная; това бѣше прѣзъ априлъ. Дохождамъ въ София — азъ бѣхъ отъ фракцията на д-ръ Ораховаца, която имаше въ рѣцѣтъ си санитарното управление — и питамъ: нѣма ли отговоръ? Казахъ ми: „Г. министърътъ не разрѣши да се направи на стражаря виговоръ даже“.

М. Такевъ: Който Ви е казалъ, г. Момчиловъ, излъгалъ Ви е.

Д-ръ И. Момчиловъ: Мина се, г-да, година и половина. Дохожда въ Г.-Орѣховица въ къщата ми единъ стражаръ

и ми казва: „Г. Момчилов! Единъ ревизоръ е дошълъ отъ София и Ви моли да дойдете въ околйското управление“. Казахъ: съ ревизори вземане-даване нѣмамъ; който обича да дойде въ къщи. Слѣдъ това дохожда д-ръ Коджабашевъ, помощникъ на санитарния директоръ. Менѣ не можеше да мине прѣзъ ума, че той ще ревизира за какво съмъ се оплакалъ прѣди година и половина. Какво търсишъ тукъ? — го питамъ. — „Дойдохъ да ревизирамъ случката прѣди година и половина, когато си лѣкувалъ тукъ; прати ме Върховниятъ медицински съвѣтъ да видя какво удоволствие би желалъ да получишъ“. Казахъ му: извинявай, ама късно идешъ. Азъ удовлетворението самъ ще си го получа и то ще бѣде слѣдното: като се обърне колелото, на Александровския площадъ на прѣседателя на Вашия медицински съвѣтъ ще му изуя гашчикитѣ и хубаво ще го нацъркамъ. „Извинете, г. Момчиловъ, но такова нѣщо въ рапорта не мога да пиша“. Е-е, другъ начинъ на разплата не мога да ви кажа. — Този фактъ рекохъ да ви разправа, за да разберете мисльта ми и да не остане съмнѣние у никого върху това, което се говори.

Сега минаваме сериозно върху работата. Върно е, че въпросът за медицинския факултетъ може да повдигне сериозни спорове, защото самиятъ въпросъ е много сериозенъ. Сериозенъ е, защото въ България безъ този факултетъ вече не може; сериозенъ е, защото неговото откриване трѣбва да се разрѣши и извърши сега, тъй шото слѣдъ 5 или 10 години да не съжаляваме за това откриване. Както изтъкна г. Такевъ и всички прѣждоговоривши, у насъ медицинскитѣ персоналъ е недостатъченъ и ние бихме могли да набавимъ тая липса или като изпращаме въ странство на срѣдства на държавата български младежи да се учатъ да ни лѣкуватъ — защото тѣзи, които отиватъ съ частни срѣдства, сѣ недостатъчни — или да дадемъ възможность да ги възпитае тукъ. И единиятъ, и другиятъ начини си иматъ своитѣ добри и лоши страни. Ако останемъ лично заради менъ, както ви казахъ, азъ дилъ много демократизиране на науката не признавамъ. Азъ бихъ прѣдпочелъ тая липса да се запълни чрѣзъ стипендии, отъ Европа, дѣто освенъ че се придобива една много по-сериозна наука, отколкото тази, която на първо врѣме ще се добива у насъ, но и лицата, които ще свършатъ въ Европа, ще живѣятъ при една срѣда много по-културна отъ нашата, ще живѣятъ при хора съ много по-други мировъзгледъ и ще усвоятъ отношения много по-човѣшки и къмъ болни и къмъ общество, а главно, когато се върнатъ тукъ отъ странство, тѣ ще бѣдатъ не само носители на по-сериозна медицинска наука и въ състояние да сѣ по-полезни на болнитѣ и страдающитѣ, но ще донесатъ въ нашето общество и маниери, и обръщения, и характеръ, и моралъ, и всичко, каквото искате, много по-свършено, отколкото го има у насъ.

Д-ръ Н. Сакаровъ: Колкото за характеръ е малко трудно,
но за маниери може.

Д-ръ И. Момчиловъ: По тѣзи съображения азъ ви казахъ, че тази празнота поне за първо врѣме бихъ прѣдпочелъ да се запълни по този начинъ. Като вземемъ, обаче, прѣдъ видъ, че всѣка една страна си има свой университетъ, съ неговитѣ прѣимущества, като сравнимъ колко университети има въ Швейцария при едно население отъ 2 1/2 милиона население, очевидно е, че трѣбва и ние да се занимаемъ съ този въпросъ и да откриемъ у насъ медицински факултетъ, който ще има това прѣимущество, че той ще бѣде медицински факултетъ на мѣстна почва. А, както е извѣстно на всички ви, споредъ разнитѣ мѣста въ разнитѣ страни и споредъ разнитѣ климатически условия, върлуватъ и разни болести и епидемии; това, което има у насъ като болестъ, като епидемия, нѣма да го намѣрите нито въ Германия, нито въ Швейцария, и ако човѣкъ отиде тамъ да се учи, очевидно, на болеститѣ и епидемиитѣ у насъ съ които ще се справя, когато се върне като лѣкаръ, ще обърне по-малко внимание, отколкото ако си получи тукъ медицинското образование. Ще ви дамъ само два примѣра, за да разберете идеята ми. Тукъ, у насъ, както знаете, блатната трѣска, маларията, върлува въ много голѣми размѣри, а въ Женева, Швейцария, дѣто азъ се учихъ, я нѣма. Азъ бѣхъ дошълъ тукъ като студентъ и бѣше голѣмо щастие въ Женевския университетъ да показватъ единъ боленъ отъ малария, която показвахъ мене. Тамъ, въ Женева, между другото, почти всѣки день виждахме хронически болни, отровени отъ пиянство, и се занимавахъ съ тѣхъ като прояви на алкохолизма. Азъ съмъ лѣкаръ тукъ отъ 26 години, сериозно се занимавахъ съ медицина 15 години и, за щастие, за похвала на бѣлгарския народъ, не видѣхъ случай на заболѣване отъ пиянство. Та искамъ да кажа, че откриването на единъ

Азъ много пъти съм се питалъ и прѣдвѣждалъ serioзната опасностъ, откождѣ ще намѣримъ и вземемъ кадаври, за да... и студентитѣ да изучаватъ анатомията. Не допускамъ, че въ Софійския университетъ анатомията ще се изучава по кадаври на кози, както това става въ Атина, но, като познавамъ чувствата на българския народъ, азъ още отсега прѣдупрѣждавамъ когото трѣбва, да се взематъ мѣрки, да се докаратъ кадаври отъ Европа, защото отъ България нѣма да ги получимъ. У насъ, въ България—вие разбирате тѣзи работи — всѣки, и най-послѣдниятъ сиромашъ, гледа да зарови умрѣлия съ всички религиозни почести и обрѣди. Азъ, когато бѣхъ въ Женева, тамъ бѣха привикнали съ тази работа. Просто тамъ сме срѣщали пияница, който продава кадавра си додѣто е живъ, взема за него 50—100 л. и додѣто е живъ изпива паритѣ и при това положение на нѣщата пакъ нѣмаше достатѣчно кадаври.

Р. Маджаровъ: Отъ Лионъ докарваха.

Д-ръ И. Момчиловъ: Рашко Маджаровъ ми напомни и му благодаря много, че за Женевската лаборатория се получавали кадаври отъ Лионъ.

Освѣтъ това, иде ми на умъ другъ случай, който е много характеренъ. За професоръ по физиология ние имахме единъ отъ най-големитъ авторитети, Сидъ. Въ Женеве имаше дружество за покровителствуване на животнитъ, така наречено *Société pour protection des animaux*. Понеже г. Сидъ правѣше своитъ опити въ лабораторията съ кучета, много пжти на този уважаванъ въ цѣлъ свѣтъ старецъ, защото си позволявалъ да работи съ кучета, му устройваха такива скандали, че той казваше: „Аманъ, нѣма ли умни хора, които да ме отърватъ отъ тия баби, съ тѣхното *Société pour protection des animaux*. Ние тукъ ще се натъкнемъ на всички тия неприятности, ако не за кучетата, за хората сигурно.

Д-ръ Н. Сакаровъ: Нашата култура не е напръднала толкова.

Д-ръ И. Момчиловъ: Азъ още отсега прѣдупрѣждавамъ тѣзи, които ще откриватъ факултета, да не смѣе никой отъ тѣхъ да мисли, че ще може да си служи съ кадавритъ на българскитъ герои, защото съ това ще направи най-големитъ поразии въ тази страна. Друга една забѣлка, която искамъ непрѣмънно да направя и която, може би, ще бѣде послѣдна, то е, както казахъ прѣди 10 години и както говорихъ и сега въ началото на рѣчта си: можемъ да се шегуваме и да си играемъ съ всичко, но съ науката, особено съ медицинската наука — въ никой случай и по никой начинъ, защото, недѣйте забравя, че тѣзи, които ще излѣзатъ отъ бѣдация софийски медицински факултетъ, ще бѣдатъ хората, които ще иматъ въ рѣцѣтъ си живота и здравето на българския народъ и отъ които ще зависи какво поколение ще създадемъ ние въ бѣдаше, което поколение ще се ражда, ще царува и управлява голѣма България, която ние, въ продължение на 40 години, съ толкова трудъ и зоръ създадохме. Споредъ моето мнѣние, трѣбва да прѣстанемъ да се шегуваме, и най-напръдъ съ учението въ гимназиитъ, където се допускатъ и тройки и 2½ и където, за хатъръ, може и съ двойки да се минава и пр. и пр. Азъ мисля, че въ бѣдация медицински софийски факултетъ трѣбва да се приематъ само ученици, които сж свършили гимназия съ отличенъ успѣхъ, съ отлично матуритетно свършване.

В. Коларовъ: Много голѣма вѣра имате въ шесторкитъ.

Д-ръ И. Момчиловъ: Г. Коларовъ! Позволете ми да Ви направя една малка бѣлка по този въпросъ. Азъ бѣхъ ученикъ въ гимназията, бѣхъ и въ Университета и видѣхъ и тѣзи, които получаваха шесторки, и тѣзи, които казаха: „Ехъ, шесторки“. Оттогава насамъ — ето 26 години откакъ съмъ се върналъ — прѣдъ очитъ ми сж и тѣзи, които свършиха гимназия, и тѣзи, които свършиха университетъ заедно съ мене, и азъ съ всичката сериозностъ, на каквато съмъ способенъ, съ всичкото уважение, което дължа и на Васъ и на българското Народно събрание, казвамъ ви: отъ хубава мома — хубава булка, отъ добъръ ученикъ въ гимназията — добъръ студентъ въ Университета, добъръ български гражданинъ; отъ човѣкъ, който смѣта, какво е 2 или 3, не чакайте много.

Д-ръ Н. Сакаровъ: Момата може да не е много хубава и пакъ да е добра.

Д-ръ И. Момчиловъ: Бѣлжката е най-точното мѣрило, като, разбира се, смѣтамъ, че имаме работа съ порядъчни учители, които нѣма да отиватъ да турятъ бѣлжки за хатъръ или удоволствие, а ще ги турятъ по успѣхъ. Освѣтъ, слѣдователно, че трѣбва да се приематъ отлични или най-достойни ученици отъ гимназията въ бѣдация софийски медицински факултетъ, но и самото учение, самото образование въ медицинския факултетъ трѣбва да се извършва съ всичката строгостъ, съ която се извършва навсѣкъдѣ. Никога нѣма да забравя — казвамъ това по поводъ прѣкъсването на г. Коларова, че бѣлжкитъ нищо не значатъ — единъ случай съ мене въ Женеве: съ единъ мой другаръ, съ когото заедно започнахме — не мога да кажа името му — на първия докторски экзаменъ се явихме двама, и азъ минахъ, той пропадна. Споредъ практиката въ Женевския университетъ, който пропадне единъ пжтъ на единъ экзаменъ, трѣбваше да започне отново. Случи се нещастие на моя приятелъ, че пропадна и на втория экза-

менъ; бѣше стипендиянтъ; да започне отново не може, да се откаже, не може. Рѣшихме да отидемъ да помолимъ единъ отъ професоритъ, професоръ Прево, по терапевтика, да му даде една бѣлжка по-голъма, за да мине. Когато му разправихме, той каза: „Извинете, г-да, много просяци съмъ виждалъ, но просяци на бѣлжки не бѣхъ виждалъ“. Та искамъ да ви кажа, че, въ това отношение поне, трѣбва да се проникнемъ и да разберемъ, че къмъ чистата, сериозната, положителната наука, отъ която ще чакаме добри резултати за настоящето и за бѣдащето, трѣбва да се отнасяме съ всичката сериозностъ и респектъ. да прѣстанатъ всички тѣзи фаворизирания и хатѣри — нѣкой си ученикъ, който въ Пловдивската гимназия получилъ три двойки и по правилника не може да мине, иска ходатайството на г. министра, и половината камара ще трѣгне да безпокои министра и пр. и пр. Съ такива работи далечъ нѣма да отидемъ, и тѣ не трѣбва да ставатъ.

Послѣдната бѣлка, която ще направя, то е, че, както казаха всички, единъ отъ най-главнитъ въпроси, споредъ мене, е и въпросътъ, на какви учебници ще се учи. Споредъ мене, злото не е толкова непоправимо. На първо врѣме нашитъ студенти трѣбва да си послужатъ съ всички учебници, които сж написани на руски езикъ. Азъ помия, когато въ 1881 г. започнахме въ гимназията, почти всички прѣдмети сме учили на руски езикъ: геометрия на Давидова, физика на Малинина и Буренина, алгебра на Малинина и Буренина и пр. При всичко че не бѣхме учили руски езикъ, но защото бѣше, може би, по-близо до руско-турската война — бѣше скоро слѣдъ войната — служехме си много лесно и съ всички удобства съ рускитъ учебници. На първо врѣме нашитъ студенти по медицина ще си послужатъ сигурно съ руски учебници, но правителството, това или слѣдующето, ще трѣбва да вземе непрѣмънно най-сериозни мѣрки, и даже съ срѣдства на държавата, да се прѣведе всичката медицинска литература на български езикъ, и да се пазимъ и вардимъ да не почнатъ нашитъ студенти да учатъ медицина по бѣлжки, защото това ще бѣде най-големото нещастие. Въ прѣводната медицинска литература нѣма нищо обидно. Ще намѣрите, напр., въ френската медицинска литература, която е една отъ най-богатитъ, учебници прѣведени отъ нѣмски. Професоръ отъ Цюрихския университетъ бѣше написалъ едно чудно трете, което бѣше прѣведено на френски и служеше на студентитъ. Сжщо и нѣмцитъ прѣвеждаха отъ френската литература. Тѣй щото, недѣйте мисли, че ние ще създадемъ оригинална българска медицинска литература — нито подиръ сто години; обаче, отъ прѣводи отъ нѣмски, отъ френски трѣбва да се създаде прѣводна българска медицинска литература въ първитъ 2, 3, 5 години най-много, за да могатъ студентитъ въ медицинския факултетъ да си служатъ съ нея и да бѣдатъ слѣдъ това полезни.

На първо мѣсто ще трѣбва да се назначатъ професори по анатомия, физиология, хистология, които сж необходими за първитъ два семестри; въ първо врѣме ще трѣбва да се назначатъ и всички професори за катедритъ и по терапевтика, и по хирургия, вътрѣшна медицина, по всичко, и, ако тѣ бѣдатъ европейци, ще трѣбва да дойдатъ въ България, ако не прѣзъ течение на 1918 г., то най-късно до 1919—1920 г., за да изучатъ български езикъ, за да изучатъ мѣстнитъ медицински условия и да разбератъ върху кои болести трѣбва да обрнатъ по-голъмо внимание на своитъ ученици и по този начинъ да могатъ да принесатъ всичката полза, която, очевидно, държавата ще очаква отъ тѣхъ. Ако всичко това бѣде изпълнено, ако държавата разбере задълженията си и даде всички срѣдства и ако правителството се съгласи да не бѣде отварянето на медицинския факултетъ на 1 януарий, а въ началото на идущата учебна година, за да може прѣзъ това врѣме да се направи специална анатомическа зала за бисекиране, азъ мисля, че може да имаме откритъ факултетъ, и, стига да имаме добро желание, нататѣкъ всичко може да върви успѣшно.

Тия бѣлжки искахъ да направя по въпроса, който ни интересува, и понеже говориха десетъ души и въпросътъ се обясни всестранно, правя прѣдложение за прѣкрятване на дебатитъ. (Ржкоплѣскане отъ дѣсницата).

Прѣдседателъ: Има направено прѣдложение отъ г. Момчилова, понеже десетъ души сж говорили, отъ всички групи почти, да се прѣкрятъ дебатитъ. Които приематъ това прѣдложение, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Прието.

Давамъ 5 м. отидѣхъ.

(Слѣдъ отидѣхъ).

Прѣдседателъ: (Звъни) Засѣданието продължава.

Г. министърът на народната просвѣта има думата.

Министъръ П. Пешевъ: Г. г. народни прѣдставители! Законопроектътъ за откриване медицинския факултетъ въ Университета занима Народното събрание въ три засѣдания. Къмъ този въпросъ, както той заслужаваше поради своята важностъ, Народното събрание се отнесе съ всичката сериозностъ. Може да се каже, че мнѣнието на Народното събрание бѣ почти единодушно, съ изключение групата на Демократическата партия и на частъ отъ земеделската. Отъ страна на земеделската група не очаквахъ възражения по откриване медицинския факултетъ въ Университета, защото ораторътъ на тази група, г. Омарчевски, въ миналата сесия, когато се разглеждаше бюджетътъ за народната просвѣта, най-силно настояваше да се открие той частъ по-скоро, като настояваше да се повикатъ за това хора отъ странство.

Нѣкой отъ дѣсницата: Забравилъ е.

Министъръ П. Пешевъ: Вѣроятно г. Омарчевски се повлия отъ аргументитѣ на г. професоръ Моллова, за да се произнесе и той за отлагане откриването на медицинския факултетъ за слѣдъ неопрѣдѣлено число години. На неговитѣ думи, обаче, възрази депутатътъ отъ сѣщата група г. Илия Кирковъ, малкото, но обмислени думи на когото направиха впечатление на цѣлото Народно събрание, защото той говорѣше като българинъ, изходящъ отъ селската маса, която най-много чувствува необходимостта и належащата нужда отъ медицинска помощъ, която мѣчно може да достигне до народа, особено въ селата. Безспорно, че една отъ най-големитѣ задачи на бъдещия медицински факултетъ е тая: да дадемъ медици, изходящи отъ срѣдата на народа, отъ простата маса, които сж израстнали и сж се учили между насъ, които сж свикнали съ нашата срѣда и условия, за да не се стѣсняватъ, за да не се срамуватъ да отидатъ относно да работятъ всрѣдъ селската маса. Ораторитѣ отъ демократическата група, като признаватъ нуждата отъ медицинския факултетъ, искаха отлагането откриването му за подиръ десетъ години.

С. Дойчиновъ: За да го създадатъ тѣ.

Министъръ П. Пешевъ: Въ думитѣ на ораторитѣ отъ тази група имаше страсть и пристрастие. Въ аргументитѣ имъ се намѣси и личенъ елементъ, вслѣдствие влиянието, което упражнява върху тѣхъ раздѣлата всрѣдъ медицинското съсловие, като сж взели страната на една отъ враждуващитѣ групи, което другитѣ политически партии сж се въздържали да сторятъ. Ние и всички други политически партии гледаме съ еднаква почитъ на достойнитѣ лѣкари и отъ двѣтѣ групи, които сж достойни; азъ еднакво почитамъ и г. д-ръ Русева, както и г. д-ръ Сарафова; еднакво високо цѣня както г. д-ръ Асѣнъ Петровъ, тъй и г. д-ръ Ватевъ, които правятъ честь на нашето лѣкарско съсловие. Сегашното правителство не взема страната нито на една отъ борящитѣ се групи; ние почитаме еднакво достойнитѣ и отъ двѣтѣ групи. Ето защо, не желаемъ при откриването на медицинския факултетъ да даваме прѣдпочитание на тая или оная група. Съ отношенията си ние трѣбва да ги накараме и впоследствие да смекчатъ борбата си, която достига до неприличие, която се проявява дори при леглото на умирающа.

Д-ръ Н. Сакаровъ: Съвършено вѣрно!

Министъръ П. Пешевъ: За г. Моллова трѣбва да признаемъ, че бѣше по-обективенъ. Той обсъждаше научно. Обаче г. Такевъ, като говорѣше, нѣмаше прѣдъ видъ толкозъ законопроекта за откриването на медицински факултетъ, колкото фигурата на оная личностъ, която е за него *bête noire*. Той се борѣше не съ законопроекта, но съ г. д-ръ Русева, за когото се похваля тукъ, че нѣкога си го е далъ подъ сждъ, но забрави да прибави, че г. д-ръ Русевъ биде оправданъ, като бѣ защищаванъ отъ 8 адвоката, принадлежащи на всички партийни групи въ страната, които отидоха прѣдъ сжда не толкозъ да го защищаватъ, колкото да манифестира въ симпатитѣ си къмъ личността на този лѣкаръ, не въ качеството му водителъ на една група отъ лѣкари, но като единъ достоенъ български лѣкаръ, единъ лѣкаръ, който е държанъ начело на санитарното управление отъ всички управляющи партии, освѣнъ Демократическата. Г. д-ръ Русевъ не е поставенъ на

чело на санитарното дѣло отъ сега управляющитѣ партии; той е назначенъ отъ народняшко-прогресистката коалиция въ 1912 г.; заемалъ е тази служба и при стамболовиститѣ, и при прогресиститѣ, заемалъ я е съ достоинство, като се е мѣчилъ да бѣде, доколкото е възможно, примирителенъ къмъ противната нему група лѣкари, което се доказва отъ факта, че въ сегашния Медицински съвѣтъ има двамина членове отъ противната нему група. Азъ съмъ свидѣтель, че той искаше да привлече за свой сътрудникъ въ Медицинския съвѣтъ и достойния лѣкаръ отъ другата група г. д-ръ Ватевъ; постѣпкитѣ, за да влѣзе г. д-ръ Ватевъ въ Медицинския съвѣтъ се направиха чрезъ мене, понеже съмъ приятелъ на г. д-ръ Ватевъ, обаче той, по свои съображения, отказа. Ако личността на г. д-ръ Русева не бѣ намѣсена въ сегашнитѣ прѣния, рѣчта на г. Такева не щѣше да бѣде толкова страстна. Наистина, г. Такевъ е познатъ по своята агресивностъ, много естествено въ качеството му на бившъ воененъ, да бѣде нападателенъ, но въ случая това свършено си нѣмаше мѣстото, защото той не критикуваше законопроекта, но нападнаше дѣйността на Медицинския съвѣтъ. Той обсъждаше законопроекта, като изходящъ отъ Медицинския съвѣтъ и като че-ли подписанъ отъ него и намѣри, че законопроектътъ, особено мотивитѣ, не правѣли честь на Медицинския съвѣтъ, защото отъ началото и докрай тѣзи мотиви били съдържали глупости. Глупости той не отдава на подписавшия мотивитѣ, който съмъ азъ, а ги приписва на прѣдседателя на Медицинския съвѣтъ и на самия тоя съвѣтъ. За законопроекта и за мотивитѣ му азъ нося отговорността, защото азъ съмъ го подписалъ. Менѣ ми е приятно, че хора, не по-малко чмни отъ г. Такева, каквито сж г. г. професоритѣ Молловъ, Бобчевъ и Фаленхехтъ, които говориха по тоя законопроектъ съ всичката си компетентностъ, не намѣриха никакви глупости въ мотивитѣ, каквито намѣри г. Такевъ. И наистина, може ли да се говори, че е глупавъ мотивитѣ, какво нашиятъ медицински факултетъ, ако се открие, ще бѣде национална гордостъ. Глупостъ ли е това? Това е една мисль много основателна и много справедлива. Ако България е била достойна да създаде толкова велики дѣла и да се прослави въ сегашно врѣме, съ такива геройски подвизи, които народътъ и армията ни извършиха, какъ може да не е гордостъ за насъ да си устроимъ и ние, както подобрава, по примѣра на нашитѣ съсѣли, единъ медицински факултетъ. Ще бѣде недостойно за насъ да останемъ по-назадъ отъ другитѣ. Наистина, има трудности, но ние ще ги прѣдолѣемъ, както сме прѣдолѣвали и прѣдолѣяваме извънредно много други трудности съ героични мѣрки, съ примѣрното държане на нашия народъ.

Г. професоръ Молловъ настояваше да не постѣпваме по сѣщия начинъ при откриването на този факултетъ, както погрѣшно сме постѣпили при откриването на другитѣ факултети. По тоя случай той хвърли нѣкои укори къмъ сѣществующитѣ факултети, което азъ не очаквахъ отъ единъ професоръ, защото, каквото и да се каже, нашитѣ сѣществующи факултети, при условията, при които сж работили, сж дали достатъчно за нашата наука, за нашата просвѣта и за нашето училище. Ако има свѣтилници, които свѣтятъ по всичкитѣ краища на България въ нашитѣ училища — гимназии, прогимназии и основни училища, тѣзи свѣтилници сж излѣзли отъ нашия Университетъ. Имаше достойни учители математики, филолози, физики и химици; всички тѣ сж излѣзли отъ нашия Университетъ. Ако нѣмаше тия факултети, можеше ли да живѣятъ нашитѣ гимназии, нашитѣ прогимназии, колкото и не свършени да сж тѣ? Ако срѣдното наше образование има нѣкакъвъ успѣхъ, това се дължи на Университета, колкото и не-свършенъ да е той, колкото и младъ и неснабденъ съ всичко онова, което му е необходимо за неговото развитие и неговото процѣстване, да е той. Можемъ да се похвалимъ дори, че отъ нашия младъ Университетъ сж излѣзли и достойни хора на науката, прѣдъ които ние се покланяме — имената вамъ сж извѣстни, нѣкои отъ тѣхъ сж любители европейска извѣстностъ, тѣ и сега служатъ не само на науката, но и на отечеството. Господата, които говориха тукъ, отъ скромностъ, понеже сж професори отъ юридическия факултетъ, не казаха нищо за тоя факултетъ, който е най-свършенъ, който и досега нѣма редовни професори, но който донѣкъдъ горѣ-долу сжшо тъй е заловилъ страната съ юристи, които заеха мѣста въ нашитѣ сждилища и нѣкои отъ които, макаръ и млади, сж си спечелили реноме съ своята работа въ адвокатурата и на сждийската скамейка. Безъ нашия юридически факултетъ, ние не можехме да имаме тая плеяда млади юристи, отъ които мнозина проявиха и характеръ, и самостоятел-

ност въ отправлението на своята служба. Та резултатитъ отъ основаването на досегашнитъ факултети не могат да бждатъ единъ мотивъ, не могат да бждатъ единъ претекстъ да не откриемъ и новъ медицински факултетъ, защото откриването на който наистина се срѣщатъ по-голѣми трудности, отколкото при откриването на другитъ, но трудности сега много по-лесно прѣодолими, отколкото това бѣ възможно при откриването на другитъ факултети, защото тогазъ имаме по-малко интелигенция, по-малко просвѣтени хора, отколкото сега. Въ сегашно врѣме могат да се намѣрятъ много повече хора подготвени, за да заематъ професорски катедри, отколкото тогазъ. Първитъ наши професори бѣха учителитъ отъ нашитъ гимназии. Съ течение на врѣмето съ малки изключения, повече отъ тѣхъ съ самоусвършенствуване станаха достойни професори, а нѣкои дори и учени, които прославиха българската наука.

За г. Такева се вижда смѣшно и странно да се говорило за българска наука, защото въ мотивитъ има, че и българската наука ще се повдигне и български учени ще пороботятъ въ полето на медицинската наука. Той казва: „Българска наука? То е смѣшно! На дѣца ли ни правите тукъ да ни говорите за българска наука? Науката си е еднаква; Питагорова система, Лапласова система — това е общо; не може да се нарече науката българска, нѣмска или друга; науката си е наука“. Въ нашия законопроектъ не говоримъ въ смисълъ, че трѣбва да направимъ науката непрѣмѣнно българска. Мисълъта е ясна: нека въ полето на медицинската наука пороботятъ и наши българи; нека талантливитъ, достойнитъ отъ тѣхъ да се повдигнатъ и чрѣзъ това да прославятъ българщината; нека и българи учени блѣснатъ по медицинската наука. Г. г. народни прѣдставители, тая мисълъ не е никакъ смѣшна, за да служи за подигравка отъ страна на г. Такева. Този мотивъ не е туренъ въ законопроекта, защото ви смѣтаме за дѣца, както се провиква г. Такевъ, а сме го написали за да изпъкне прѣдъ достойнитъ български народни прѣдставители идеята, че и нашата България трѣбва да има амбицията да издигне изъ срѣдата си учени хора по медицинската наука.

Г. Такевъ сѣщо тъй намѣрва глупавъ мотива, какво откриватъ медицински факултети въ бждаще ще бжде подкрѣпенъ отъ помощи, отъ дарения, съ които ще могат да се създадатъ клиники, институти и т. н. — „Какъ, възможно ли е, казва, да се очаква, освѣнъ отъ държавата, нѣщо подобно? Ами кой не знае, че държавата е вече получила едно дарение отъ незабравимитъ братя Евлогий и Христо Георгиеви, които дадоха милиони за постройка на нашия Университетъ. Когато се създаде нашиятъ медицински факултетъ, той ще привлѣче симпатитъ на нашитъ богати хора и тогазъ благотворителността, която вече се прояви въ други сфери, ще се прояви и тукъ, ще се намѣрятъ богати наши хора, които ще направятъ дарения за постройка, въ тѣхна паметъ и честъ, на тѣхно име разни клиники, институти, и т. н. Смѣшна ли е тая надежда? Наопаки, благотворителността за научни институти трѣбва да бжде насърчена, трѣбва да бжде прѣпоръчана на нашето общество въ бждаще. Кой не знае, че нашитъ съседни държави съ такива дарения поддържатъ и училища и университети и болници, и много други благотворителни учрѣждения? Заклучавамъ: нищо смѣшно и за подигравка нѣма въ мотивитъ на този законопроектъ. Ако той има недостоинства, за които трѣбва да се отхвърли, сторете го, но не дѣйте хвърля хули противъ Медицинския съвѣтъ, а насочете критикитъ си противъ министра на народното просвѣщение и противъ правителството, които сѣ внесли законопроекта.

Подхвърли се тукъ, че Медицинскиятъ съвѣтъ принадлежи къмъ една отъ борящитъ се лѣкарски партии. За насъ, за правителството, за Народното събрание, нѣма никакво значение — отъ кои хора се състои Медицинскиятъ съвѣтъ. Ние не сподѣляме тѣхнитъ борби, тѣхнитъ ежби, ние гледаме на туй учрѣждение като на държавно, ще си служимъ съ него, защото то е прѣдначено да служи на държавата. Ако то е улеснило създаването на този законопроектъ, то е по заповѣдъ на правителството, то дѣйствува въ интереса на държавата, по порѣзка на правителството. И винаги, отъ които хора и да се състои, всѣко правителството ще си служи съ Медицинския съвѣтъ като съ едно държавно учрѣждение. Ние си послужимъ съ него, за да подготвимъ откриването на медицинския факултетъ, ще си служимъ и въ бждаще съ опитността на членоветъ му, както съ опитността и познанията на лица, които стоятъ вѣнъ отъ Медицинския съвѣтъ и които не сѣ отъ групата на г. д-ръ Русева. Държавата еднакво ще

поиска тѣхната помощ и тѣхното съдѣйствие. За професори ще се пробератъ не лица, отъ тази или онази група, но достойнитъ измежду тѣхъ български лѣкари и учени, каквито — казахъ го и повтарямъ — има и въ едната, и въ другата група.

Г. г. Молловъ и Такевъ настояватъ това да стане по-диръ десетъ години, защото дотогазъ ще можемъ да се подготвимъ за откриването на медицински факултетъ, като създадемъ до това врѣме разнитъ институти. Г. професоръ Фаденхехтъ отговори на двамината оратори съ много добри и силни аргументи, които не искамъ да повтарямъ, но ще прибавя само това, че ако отложимъ този въпросъ още съ десетки години, никога нищо нѣма да направимъ и нищо нѣма да приготвимъ. Ние трѣбва да туримъ ядката, трѣбва да туримъ основата, да туримъ хора въ този факултетъ, да ги натоваримъ съ грижата да иматъ присърце неговото развитие да работятъ за неговото повдигане, за неговото усвършенствуване и процвѣтѣване. Тѣ ще видятъ, ще почувствуватъ и ще изучатъ нуждитъ и заедно съ академическия съвѣтъ, съ съдѣйствие на правителството и съ помощитъ и кредититъ, които ще даде Народното събрание, ще направятъ всичко възможно, щото новиятъ факултетъ да се въздигне на онай именно висота, каквато подобава да земе той, като най-важенъ отъ факултетитъ на нашия Университетъ. Ако нѣма лица, които да се грижатъ, ако нѣма назначени професори, ако нѣма самото учрѣждение, ние още утрѣ ще забравимъ съществуването на този факултетъ и нѣма да направимъ нищо, както досега нищо не сме направили за осъществяването на тая идея, която отъ десетки години вълнува нашето общество, съ която идея — трѣбва да го признаемъ — сѣ се въодушевявали всички правителства, които сѣ управлявали досега. Само съ благопожелания, само съ добри намѣрения не може да се постигне нищо. Врѣме е да се пристѣпимъ къмъ дѣло. Такова дѣло вършимъ сега, като туряме, тъй да кажа, основитъ на медицинския факултетъ, като го откриемъ часъ по-скоро съ онова, което имаме, и като впоследствие ще се набави онова, което сега липсва. Казахъ го други, ще припомня тукъ и азъ, че за нуждитъ на нашето санитарно дѣло има създадени досега доста много институти, които ще услужватъ на новия факултетъ. Вие знаете, че отъ редъ години имаме бактериологически, химически, физиологически, хигиенически и др. институти; знаете библиотеката, която е урѣдена при нашето санитарно управление. Тия учрѣждения сѣ добра основа. Тѣ ще послужатъ за нашия медицински факултетъ; по-подиръ тѣ ще се доразвиятъ. За клиники ще служатъ засега Александровската, Дивизионната, на Червения кръстъ и на Майчинъ домъ болници. Тѣзи болници сѣ достатъчно просторни; тѣ обематъ всестранно отдѣлитъ на медицината. Азъ зная единъ отъ най-старитъ руски университети, а именно Московскиятъ, който дълго врѣме, десетки години, нѣмаше своя клиника. Едва въ края на 80-тѣ години той си построи клиника на „Дѣвичье поле“. При все това, тоя факултетъ е съществувалъ и е процвѣтѣвалъ, като бѣ много по-цвѣтушъ, съ много славни имена на учени, каквито сега той нѣма, макаръ да има вече първостепенна и образцова клиника. Засега и нашиятъ факултетъ ще мине съ тѣзи клиники, каквито прѣдставляватъ нашитъ болници, съ които ще си служи. Ние имаме при нашия Университетъ химическа лаборатория, имаме при Медицинския съвѣтъ химически институтъ; имаме анатомически кабинетъ при Александровската болница, имаме и сбирки при нашия Университетъ. Всички тия засега ще ни служатъ за нашия факултетъ, като постепенно и своєврѣменно ще се обогатяватъ, ще се разширяватъ и ще се приспособяватъ за нуждитъ му.

Азъ имамъ писмо отъ ректора на нашия Университетъ, който отъ името на Академическия съвѣтъ сърадва идеята за откриването на медицинския факултетъ и изказва готовност да даде всичко съдѣйствие. Той ми пише, че нѣма нужда да се откриватъ специални медицински катедри по естествентъ науки, защото тѣзи при нашия, сега съществуващъ, физико-математически факултетъ, могат да служатъ и за медицински факултетъ; това сѣ катедритъ по зоология, по ботаника, по химия и по физика. Тѣзи дисциплини за нуждитъ на медицината ще се изучаватъ въ много по-малкъ размѣръ, отколкото се изучаватъ сега въ физико-математическия факултетъ.

Р. Маджаровъ: По химия се допускатъ само 8 студенти, защото нѣма помѣщение, а вие трѣбва да допустнете и 100 студенти по медицината.

Министъръ Ж. Бакаловъ: 25 студенти се допускатъ, а не 8. Защо говорите такива работи?

Р. Маджаровъ: Азъ не искамъ да кажа, че не трѣбва да се допустнатъ, а искамъ само да обърна вниманието ви, че трѣбва да се разшири помѣщението.

Министъръ П. Пешевъ: Засега се допускатъ 25 студенти и тѣ ще работятъ не въ единъ день, а ще работятъ постепенно — Ще използваме и този химически институтъ, който съществува при Санитарната дирекция, за да се доуреди. Но азъ искамъ да изтъкна, че на първо врѣме, прѣзъ първия и втория курсъ, дори не ще има нужда отъ особени професори, освѣнъ ония, които сж при нашия Университетъ, Академическия съвѣтъ на който заявява, че ще дава съдѣйствието си за бъдащъ медицински факултетъ. Съдѣйствието на нашитѣ професори ние имаме вече при прѣдварителната подготовка на законопроекта за откриване на медицински факултетъ. Създаването на законопроекта за медицински факултетъ не е една бюрократическа работа, както каза г. професоръ Молловъ. Това е едно дѣло на нашитѣ просвѣтени хора. По инициативата на Министерството на народното просвѣщение, г. директорътъ на Санитарната дирекция свика събрание отъ просвѣтени хора на нашето общество, отъ ученици, отъ бившия и сегашния ректори, отъ професоритѣ на физико-математическия факултетъ, отъ бившия главенъ секретаръ на Министерството на просвѣщението, отъ сегашния главенъ секретаръ на същото министерство, отъ прѣдседателя на учебния комитетъ при Министерството на просвѣщението г. Трифоновъ и отъ нѣколко народни прѣдставители, принадлежащи на разни групи, на нашитѣ управляющии дори и неуправляющии партии, отъ хора, които се занимаватъ съ хигиената и които сж се посветили на тая обществена служба безкористно. Обсжжданъ е тоя законопроектъ прѣдварително и се е дошло до едногласие за изработване на нѣкои начала, които сж прокарани въ тоя законопроектъ. Законопроектътъ е прѣработенъ въ Министерството на народното просвѣщение въ още по-либераленъ духъ, за спазването още повече автономията на нашия Университетъ, автономия, за която голѣма частъ отъ народното прѣдставителство толкова много държи, автономия, на която, както знаете, и азъ не съмъ противникъ. Прочее, прѣдставителитѣ на нашия Университетъ, въ лицето на ректора, на бившия ректоръ и на професоритѣ сж си дали мнѣнието при изработването на тоя законопроектъ. Той не е, слѣдователно, едно дѣло на бюрократията и на чиновницитѣ. Па и да е дѣло на нашето чиновничество, ако той е добъръ, трѣбва ли само затуи, че изхожда отъ чиновницитѣ, да го не харесваме? Съвършено не. Трѣбва да видимъ какво съдържа той по съществото си и, ако е добъръ, да го възприемемъ, а ако не е добъръ, макаръ и да е изработенъ отъ философи, съ плебисцитъ, пакъ трѣбва да бжде отхвърленъ отъ народното прѣдставителство, което при даването на гласа си, не ще гледа кой е работилъ и писалъ тоя законопроектъ, а ще гледа какво съдържа и дали сж полезни разпорежданията въ него.

Г. г. народни прѣдставители! Както виждате, едно отъ затрудненията е: дали ще има професори за първата година. Въ първата година, както ви се каза отъ компетентни професори, народни прѣдставители, наши другари, ще има нужда само отъ професоръ по анатомия, за който, казвамъ ви, сж се направили постѣпки и имаме неговото съгласие да дойде въ България — единъ професоръ славянинъ, който въ скоро врѣме ще може да научи и нашия езикъ. Той е единъ анатомикъ отъ най-достоинитѣ. Слѣдователно, за първата година ще е нуженъ само той, професоръ по анатомия. За втората година ще сж нужни само още професори по физиология и хистология. Сжщо така своевременно, още отсега, ще се има грижата да се намѣрятъ и подготвятъ и тия двама професори. Колкото за другитѣ професори, за по-послѣшнитѣ години, могатъ много по-лесно да се намѣрятъ, защото тѣ сж сж специалисти по разнитѣ болести, специалисти, каквито ние, за щастие, имаме доста по разнитѣ клонове на медицината.

Вие сами знаете, г-да, че имаме прочути наши хирурзи, които биха правили честь на медицинската наука и практика дори въ иностранство. Въ туй отношение ние можемъ да се похвалимъ; могатъ да се посочатъ — и вие ги знаете по-добрѣ отъ мене — наши лѣкари, които сж извѣстни по своята практика, по своето изкуство по вътрѣшнитѣ, по ушнитѣ и по очнитѣ болести, тѣ сж сж прочути имена. Не е нужно да посочвамъ имена; тѣ сж на вашитѣ уста, всички вие ги знаете, макаръ били тѣ отъ една или друга партия. За мене е безразлично това. И азъ се гордя и се радвамъ, че ние имаме такива достойни лѣкари, принадлежащи на една или

друга партийна група. За другитѣ четири години имаме, прочее, по-подготвени хора, които могатъ да бждатъ достойни професори въ нашия новъ медицински факултетъ. Ако тѣ сж недостатъчно подготвени, нѣкои отъ тѣхъ, помладитѣ, по-достоинитѣ, отсега ще пратимъ да се специализиратъ, да се подготвятъ и когато дойде врѣме да четатъ своитѣ лекции, да взематъ съ достоинство своята катедра.

Д-ръ Н. Сакаровъ: Малко кавга ще има, ама нейсе.

Министъръ П. Пешевъ: Въпросътъ за помѣщението е единъ труденъ въпросъ, но засега въ съгласие съ Министерството на просвѣщата, съ съгласието и на професоритѣ и на Медицинския съвѣтъ, ние се спрѣхме на първата мъжка гимназия, която и безъ туй сега е болница. Военно-санитарното управление общава да ни даде първата мъжка гимназия, вмѣсто да служи за болница, да служи за нуждитѣ на нашия медицински факултетъ, а при тази първа гимназия, както знаете, сж нѣкои лаборатории, нѣкои аудитории отъ физико-математическия факултетъ; та много естествено е тя да послужи. Сжщо нѣкои отъ залитѣ на Александровската болница и на болницата на Червентъ-кръстъ, и на другитѣ болници могатъ да послужатъ за мѣсто, дѣто могатъ да се четатъ лекциитѣ на нашитѣ бъдащи студенти.

Но има другъ въпросъ, който ми се зададе много основателно отъ г. Конова. Той бѣше: „Като откривате медицински факултетъ, отдѣ ще вземете младежи, когато още не-свършили VIII класъ, вземате ги въ войската“. Ще ги вземемъ оттамъ, отдѣто се взематъ за офицери, ще ги вземемъ отъ военнитѣ власти. Както тѣзи власти даватъ всѣка година по 600 младежи да слѣдватъ санитарнитѣ подофицерски школи въ Нишъ, въ Скопие и въ София, тѣ сжщо можемъ да изискваме отъ главното командване да отдѣли отъ тия младежи 100 души по-достойни, за да се посветятъ на медицинската наука. И въ туй отношение ние имаме съгласието на прѣдставителя на военно-санитарното управление, който, като възприе на драго сърце идеята за откриване на медицински факултетъ, обща съдѣйствието на нашето главно командване, да даде на нашия бъдащъ медицински факултетъ 100 души младежи отъ най-достоинитѣ, съ най-добъръ успѣхъ да постѣпятъ въ този новъ факултетъ. Слѣдователно, и този въпросъ, липсата на студенти, се разрѣшава, благодарение на съдѣйствието на нашитѣ военни власти, които не по-малко, а повече отъ насъ, чувствуватъ сега нуждата отъ medici, защото, каза се и тукъ, че полкови лѣкари има сега, които сж взети отъ студентската скамейка, които не сж свършили медицинската наука и не сж още лѣкари; толкова е въпиюща нуждата отъ лѣкари, а пъкъ грижата за санитарното положение на нашата армия ви е позната, г. г. народни прѣдставители. Лѣкарското съсловие може да бжде похвалено. Много добросъвѣстно и чистосърдечно ние всички можемъ да дадемъ гласъ за похвала на нашето лѣкарско съсловие, което въ тази война прояви дори самопожертвование. Вие знаете, че има лѣкари, загинали на поста си, има лѣкари загинали отъ куршумъ на бойното поле, при изпълнение на своитѣ служебни обязанности. Да не обобщаваме отдѣлни случаи, единици на недостойни лѣкари, каквито хора има въ всички съсловия, тѣ не трѣбва да служатъ за примѣръ. Като цѣлите изцѣло нашето лѣкарско съсловие, вие не можете да не признаете, че то се оказа на своята висота. Вие знаете, колко много достойни наши лѣкари гинатъ и чезнатъ прѣждеврѣменно, ставатъ стари на бойното поле, полагатъ непосиленъ трудъ, измжчватъ и се изнуряватъ, за да дадатъ първа медицинска помощъ на нашия войникъ-герой. Вие знаете съ какво достоинство мнозинството отъ тѣхъ изпълни своя дългъ. За да не чувате днесъ, че има болести и епидемии на фронта, това се дължи въ голѣма степенъ на нашето лѣкарско съсловие, безразлично на групитѣ на които то се дѣли, почти всички, мнозинството отъ тѣхъ, изпълняватъ съ достоинство своята служба. Нашитѣ бъдащи млади medici ще иматъ традицията на своитѣ стари събратя, които сега изпълняватъ своя медицински дългъ, за да бждатъ отсѣтитѣ тѣхни послѣдователи, когато ще отидатъ всрѣдъ народа, всрѣдъ селската маса да носятъ тежкия кръстъ на службата на народа, защото не е лесно, не е леко да бждеш днесъ лѣкаръ при негоднитѣ условия въ нашето село. Той ще бжде първиятъ проповѣдникъ на хигиената и първиятъ агитаторъ на културата. Такива хора ние мислимъ, че ще се създадатъ отъ нашия бъдащъ медицински факултетъ, съ общитѣ наши усилия, съ симпатитѣ на цѣлото общество и съ съдѣйствието на Народното събрание.

Разрѣшава се, слѣдователно, и въпросътъ за бъдещитѣ студенти въ нашия медицински факултетъ.

Д-ръ Н. Сакаровъ: Нѣма да бѣде се война я!

Министъръ П. Пешевъ: Въпросътъ за литературата наистина е много важенъ, но по кой предметъ, по коя наука ние имаме литература? Не всички ли ние, където и да сме свършили, където и да сме учили, продължаваме своето самообразование не по учебницитѣ, които сме учили? Има между насъ много достойни български граждани и обществени дѣйци, които малко сж учили, но съ самообразование сж допълнили туй, което сж получили въ школото. Съ самоука и съ подготвяне по чуждитѣ езици, съ служене съ руската литература, която е достъпна на всички ни — даже хора, които сж свършили на Западъ, сжщо тъй си служатъ съ руската литература, както и онѣзи, които сж свършили въ Русия — мнозина допълнятъ своето образование. А сега знаете, че рускиятъ езикъ е задължителенъ въ нашитѣ гимназии; задължителенъ е не само рускиятъ, но още единъ отъ модернитѣ френски и нѣмски езици, който се учи повече отъ шесть години въ нашитѣ училища. Единъ ученикъ, който малко-много се занимава и се труди, горѣ-долу е подготвенъ да си служи съ чуждата литература; па и въ Университета продължава прѣподаването на модернитѣ езици. Който иска, може да попълни образованието си по чуждитѣ езици било отъ лекциитѣ въ Университета, било съ частни уроци. Ние имаме доста младежи, които извънъ училището учатъ новитѣ езици, било френски, било нѣмски. И който желае да научи нѣщо, който желае да се посвѣти на науката или на една професия, той ще научи единъ отъ езицитѣ и, слѣдователно, ще може да си служи съ чуждата литература, било руска, било френска, било нѣмска, както сега си служатъ всички наши професори, всички наши юристи, всички наши учители въ гимназиитѣ. Разбира се, по-добъръ и желателно е, да имаме наша литература, но тя ще се развие отъ самия факултетъ, който ще бѣде огнището на медицинската наука и на литературата по нея; отъ него ще изхожда, оттамъ ще се започне и всички — и онѣзи, които прѣподаватъ, и онѣзи, които свършатъ — ще иматъ интересъ да я създадатъ. А що се касае за литературата, нужна на професоритѣ отъ нашия медицински факултетъ, както ви казахъ, нашиятъ Медицински съвѣтъ има побѣгата библиотека, която може да служи по всички отрасли по медицинската наука, като всѣка година новитѣ книги, каквито има по свѣта, се набавятъ. Въ туй отношение, слѣдователно, ще липсва нѣщо, ще бѣде несвършено, но съ време ще бѣде приготвено. Трѣбва само да се тури началото, трѣбва да се тури основата, трѣбва да се направи огнището и около туй огнище по-нататкъ ще се развива нашата медицинска наука, отъ която, повтарямъ, има толкова голѣма нужда, която не се оспорва, и затуй банално ще е да говоримъ тукъ по принципъ има ли нужда отъ медицински факултетъ. Ако нѣкой говори, че този въпросъ трѣбва да се отложи, той е въ сжщностъ противъ законопроекта, защото да имаме медицински факултетъ, да имаме медицинска наука, това и най-простиятъ човѣкъ нѣма да откаже. Необходимостта за откриване на медицински факултетъ, прочее, е належаща. Тукъ въ Народното събрание, не веднѣжъ отъ разни мѣста се е говорило и настоявало, па и въ срѣдата на народа постоянно се е говорило за тая необходимостъ. Ще бѣде грѣхъ и прѣстѣпление, ако отложимъ този въпросъ, по тѣзи или онѣзи причини за подиръ десетъ години, за да си умиемъ сега рѣцѣтъ. Колкото и тежкъ, колкото и труденъ, ние трѣбва да напругнемъ сили, за да разрѣшимъ благополучно тоя въпросъ. Може нѣкой да желаятъ отлагането му, но тѣ не носятъ отговорността за това, а правителството. Ето защо то не може да се съгласи да се отлага и настоява чакъ по-скоро за разрѣшение на този назрѣлъ вече въпросъ.

Моля Народното събрание да бѣде единодушно за чакъ по-скорошното откриване на медицинския факултетъ по мотивитѣ, които изложихъ и които се разясниха отъ всички почти говоривши г. г. народни прѣдставители. (Ржкоплѣскане отъ дѣсницата и дѣсния центъръ)

Прѣседателъ: Турямъ на гласуване законопроекта, който се разисква отъ нѣколко дена насамъ, а именно, законопроекта за измѣнение на нѣкои членове отъ закона за народното просвѣщение. Който го приема на първо четене, моля, да си вдигне ржката. (Мнозинство) Приетъ.

Отъ дѣсницата и дѣсния центъръ: Прѣдлагаме спѣшностъ.

Прѣседателъ: Има прѣдложение да стане второто четене още днесъ. Които сж съгласни съ това прѣдложение, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Прието.

Г. секретарьтъ да прочете законопроекта на второ четене.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„ЗАКОНЪ

за измѣнение и допълнение на членове 292, 293, 294, 305, 316, 318, 333, 335, 336, 337, 339, 340 и 343 отъ закона за народното просвѣщение“.

Прѣседателъ: Който приема заглавието, както се прочете, моля, да си вдигне ржката. (Мнозинство) Прието.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„Къмъ чл. 292 се прибавя: е) медицински факултетъ който се открива отъ 1 януарий 1918 г. Тоя факултетъ има слѣднитѣ науки и катедри:

медицинска зоология и сравнителна анатомия 1 к.;
медицинска ботаника 1 к.;
медицинска физика 1 к.;
медицинска химия 1 к.;
анатомия на човѣка 1 к.;
хистология и ембриология 1 к.;
физиология 1 к.;
обща патология и патологическа анатомия 1 к.;
патологическа физиология и експериментална медицина 1 к.;
бактериология и серология 1 к.;
фармакология и терапевтика 1 к.;
вътрѣшна патология и пропедевтика 1 к.;
вътрѣшна клиника 1 к.;
хирургия и оперативна медицина 1 к.;
хирургическа клиника 1 к.;
ортопедия и механотерапия 1 к.;
гинекология и акушерство 1 к.;
дѣтски болѣсти 1 к.;
кожно-венерически болести 1 к.;
очни болести 1 к.;
ушни, носови и гърлени болести 1 к.;
нервни болести и психиатрия 1 к.;
хигиена и социална медицина 1 к.;
военна хигиена и санитарна администрация 1 к.;
сѣдебна медицина 1 к.;

„Забележка. За наукитѣ: медицинска зоология и сравнителна анатомия, медицинска ботаника, медицинска физика и медицинска химия, ако се изучаватъ въ физико-математическия факултетъ, не ще се откриватъ особни катедри“.

Прѣседателъ: Има думата г. Никола Мушановъ.

Н. Мушановъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Всичката практическа стойностъ на законопроекта е въ този членъ, който сега се прочете. Азъ слушамъ тукъ отъ нѣколко дена дебатирването по въпроса и ми се вижда, че по принципъ нѣма споръ между никоя група — никой не бѣше противъ откриването на медицински факултетъ по принципъ. Всичкитѣ резерви, . . .

Г. Серафимовъ: Корекции ли искате да правите?

Н. Мушановъ: . . . всичкитѣ корекции, които се направиха, направиха се именно по въпроса: възможно ли е при сегашнитѣ условия на страната да се открие медицински факултетъ отъ 1 януарий 1918 г.? И самиятъ фактъ, че почти единогласно Народното събрание гласува законопроекта по принципъ, ми се чини, задължаваше г. министра на просвѣтата да направи тази отстъпка на народното прѣдствителство: да се внесе законопроектъ въ комисията, за да се размѣнятъ нѣкои мисли тамъ именно по този въпросъ.

Г. г. народни прѣдставители! Никой не е смѣталъ тукъ, че откриването на медицински факултетъ е опасно или назадничаво. Всички казваха, че е опасно бързото и ненавременно откриване на единъ факултетъ, който не може да постигне своята цѣль. Азъ ще възраза само на два мотива на г. министра и ще слѣза отъ трибуната. За мене стана ясно

колко сж голѣми трудноститѣ за откриването на факултета отъ 1 януарий, като чухъ съображенията на г. министра. Първото съображение е за помѣщението. Ималъ похвалната инициатива г. министъръ Пешевъ въ съгласие съ Главната квартира да иска освобождението на първата мъжка гимназия, за да бѣде тя помѣщение на медицинския факултетъ. Увѣрявамъ ви, г. г. народни прѣдставители, нека не бѣда пророкъ, че ако първата мъжка гимназия послужи за помѣщение на медицинския факултетъ, вие по неволя ще трѣбва да го закриете идущата година; помнете, че ще бѣда правъ.

П. Вангеловъ: На Васъ ще се падне това.

Н. Мушановъ: Не на мене, а вие ще направите това по слѣднитѣ двѣ съображения, които сж много сериозни и за които г. Пешевъ спомена. Единъ отъ най-труднитѣ въпроси въ София по просвѣтата е въпросътъ за помѣщения за училищата. София остана назадъ въ гимназитѣ поради липса на помѣщения. Не само че нѣма помѣщения за гимназии, но нѣма мѣсто за построяване. Ние имаме ючбунарската трета гимназия „Гладстонъ“ и първата мъжка гимназия — тѣ сж само държавни здания — а втората гимназия се помѣщава въ частни помѣщения, винаги негодни за обслужване интереситѣ на една гимназия. Ако вземете първата гимназия за медицински факултетъ, вие ще повдигнете половината София и за всички, които имате дѣца, първиятъ въпросъ ще бѣде, че нѣма да има помѣщение за гимназия за вашитѣ дѣца. Увѣрявамъ ви, че въ София при сегашното положение нѣма да намѣрите помѣщения за гимназия, която да събере 1000 души ученици. Та казвамъ, това съображение е сериозно и затуй взехъ думата да кажа десетина думи. Първата гимназия, казвамъ, не можете да я закриете като гимназия, за да обслужвате интереситѣ на бѣдация медицински факултетъ. Азъ бихъ желалъ, г. Пешевъ, да бѣда Вашъ замѣстникъ и да прѣодолѣя тѣзи трудности и мъчности, но дълженъ съмъ като човѣкъ, който съмъ билъ въ София и който съмъ билъ три години министъръ на просвѣтата, да ви кажа, че този въпросъ е труденъ, и вие по този начинъ нѣма да го разрѣшите.

Втори въпросъ. Менѣ ми прави сжщо впечатление мисълта на уважаемиятъ г. Пешевъ, че той намѣрилъ начинъ, по който ще се рекрутира първия наборъ, да го нарека, студенти за медицинския факултетъ.

Прѣдседателътъ: Това не е по чл. 292.

Н. Мушановъ: То е само по члена: дали да се отвори факултетътъ или не.

Прѣдседателътъ: Това се говори при първото четене, г. Мушановъ.

Н. Мушановъ: Позволете, г. прѣдседателю! Единъ човѣкъ, който излиза да каже десетина думи и да свърши за 5 минути, недѣйте го закача, защото работата е много сериозна.

Прѣдседателътъ: Сега е второ четене, разисква се членъ по членъ.

Н. Мушановъ: Азъ поддържамъ, г. г. народни прѣдставители, че на 1 януарий 1918 г. не можете да постановите откриването на факултета по съображение, че нѣма да имате ученици. Защитата, която направи г. Пешевъ, е погрѣшна, и азъ смѣтамъ че друго нѣщо трѣбва да се направи, което е много по-добро. Какво е то? Да искате 100 души свършивши VIII класъ, да се освободятъ отъ военна повинность, за да постѣпятъ въ медицинския факултетъ, ще направите една голѣма врѣда; първо, защото ще възбудите много голѣмо негодувание въ срѣдата на всички онѣзи сѣмейства, които иматъ дѣца въ VIII класъ и нѣма да постѣпятъ въ първия курсъ на медицинския факултетъ. Това разбиратъ всички, както и азъ. Вие ще имате голѣма бѣда съ тази работа и азъ ви убѣждавамъ отсега, че нѣма да го направите. Нѣма да се постигне и практическа цѣль. Има и другъ единъ въпросъ, който азъ ще спомена, защото никои не го спомена отъ прѣждеговорившитѣ. Въ всички държави направиха относително студентитѣ по медицина слѣдующето: всички студенти отъ послѣднитѣ курсове съ 8, 9, 10, 11, 12 семестра ги освободиха отъ военната повинность, за да довършатъ медицинското

си образование. (Възражение отъ дѣсницата и дѣсни центъръ) и съ това държавитѣ спечелиха, че хората можяха въ една година, вмѣсто да се забавятъ 2—3 години, да свършатъ и да дойдатъ въ болницитѣ лѣкари. И азъ сега бихъ прѣдпочелъ, намѣсто да се открие факултетътъ отъ 1 януарий съ тази мѣрка, която е много неудобна, да поискате отъ Главното командване да освободи всички ония студенти по медицината, които сж въ послѣдната година сега, за да свършатъ — имате около 30—40 такива момчета въ България — и да си дойдатъ лѣкари.

И. Велчевъ: Тѣ ще излѣзатъ по-добри лѣкари отъ тукъ.

Нѣкой отъ дѣсницата: Но ако сж въ съюзнитѣ държави?

Н. Мушановъ: Напротивъ, азъ смѣтамъ, че всички ще отидатъ въ съюзнитѣ държави, защото на друго мѣсто не могатъ да отидатъ. Съ това вие ще попълните въ голѣма степенъ празнотата, която се чувствува отъ лѣкари: хемъ ще имате тия лѣкари слѣдъ една година, хемъ нѣма да имате тия негодувания. И да не си правимъ илюзии — много голѣма неприятность ще има министърътъ на просвѣщението или съвѣтътъ на тоя новъ факултетъ, когато ще подбира тия 100 души — ще се упражнява най-голѣма фаворизация, за да отърватъ нѣкои крѣвния данѣкъ.

Тѣзи двѣ съображения ме накараха да взема думата и да ви кажа, че по моето разбиране много по-сериозно ще е и никаква загуба нѣма да имаме нито ние, нито инициаторътъ на законопроекта, ако постанови да не се открие факултетътъ отъ 1 януарий 1918 г., защото това е невъзможно; фактически не може да стане; вие ще вземете единъ семестъръ отъ годината.

Нѣкой отъ дѣсницата: Само ще се прѣдвидятъ суми въ бюджета.

Н. Мушановъ: За бюджета разбирамъ. Въ сегашния бюджетъ да гласуваме по-голѣми кредити, което асж е практическото значение на въпроса, отсега да гласуваме по-голѣми кредити за идущата година, да, но недѣйте постановява откриването на факултета, защото ако го откриете отъ 1 януарий, ще имате само единъ семестъръ. (Възражение отъ дѣсницата) Другъ е въпросътъ, ако сте въ съзнание, че не можете наистина да го откриете, а мислите само да постановите въ закона откриването му; то е друга работа. Азъ имамъ единъ урокъ отъ миналото. Отъ 1908 г. постановихме да откриемъ два факултета: агрономически и политехнически. Избрали бѣхме хора, които да се специализиратъ за агрономическия факултетъ, но до днесъ, цѣли осемъ години, нищо не стана. Азъ се надѣвамъ, че съ медицината ще стане по-скоро.

Прѣдседателътъ: Нѣма повече да се спираме на първото четене, г. Мушановъ. Говорете по члена!

Н. Мушановъ: Недѣйте постановява дата за откриване отъ 1 януарий, а дайте право като гласуваме кредититѣ, на министра на просвѣщението въ съгласие, може би, съ факултетния съвѣтъ да опрѣдѣли точно датата, отъ която ще започне функциониранието на факултета, защото тѣ ще иматъ данни прѣдъ себе си, за да могатъ да рѣшатъ съ познаване на работата отъ коя дата да се открие медицинскиятъ факултетъ. Считамъ, че е грѣшка това постановление, и затуй взехъ думата да моля почитаемото народно прѣдставителство и особено г. министра на народното просвѣщение, ако е възможно, тая работа да я поотложи.

Прѣдседателътъ: Има думата г. Стоянъ Омарчевски.

Азъ моля г. г. народнитѣ прѣдставители да спазватъ правилника.

С. Омарчевски: (Отъ трибуната) Двѣ думи само ще кажа. И завчера, когато говорихъ, и сега, когато ще говоря, азъ искамъ да подчертая още веднѣжъ, че ние сме били винаги за откриването на медицински факултетъ при нашия Университетъ. Когато миналата година се гласуваха бюджетътъ за 1917 г., при бюджета на Министерството на народното просвѣщение, както и при този на вътрѣшнитѣ работи и народното здраве, ние винаги сме гласували кредититѣ, които сж се искали. И завчера, когато говорихъ, казахъ, че азъ намирамъ физическа невъзможность да се открие този факултетъ на 1 януарий. Първото нѣщо е, че вие, г. министри, не можете да намѣрите професори. (Силни протести отъ дѣсницата)

Прѣдседателътъ: (Звъни) Сега е второ четене на законопроекта, г. Омарчевски.

С. Омарчевски: Ако вие можете да намѣрите на 1 мартъ професори и лаборатории и сборки, ние ще ви гласуваме кредити. Искайте и по-голямъ, ние ще ви го дадемъ — въпросътъ не е за кредита. (Възражения отъ дѣсницата и дѣсни центъръ)

Прѣдседателътъ: (Звъни) По първото четене ли пакъ ще говорите, г. Омарчевски?

С. Омарчевски: Ние не сме противъ законопроекта и ще гласуваме за него.

Прѣдседателътъ: Полагамъ на гласуване измѣненията къмъ чл. 292. Които ги приематъ тѣй, както се прочетоха отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приети.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„Първата алинея отъ чл. 293 се измѣнява така: „Нови факултети и катедри се отварятъ по законодателенъ редъ“. Въ сѣщия членъ алинея втора се заличава.“

Прѣдседателътъ: Които приематъ измѣненията къмъ чл. 293 тѣй, както се прочетоха отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приети.

А. Ляпчевъ: Искамъ думата.

Отъ дѣсницата и дѣсни центъръ: А-а-а!

А. Ляпчевъ: Вие, ако искате да дискредитирате законопроекта си, постѣпвайте по този начинъ! (Силни протести отъ дѣсницата и дѣсни центъръ) Азъ апелирамъ къмъ г. министра на просвѣщенieto, който е внесълъ единъ законопроектъ и който, слѣдъ като не го прати въ комисията, тукъ по спѣшностъ се гласува: дайте ни думата да направимъ едни най-практични бѣлѣжки!

Искамъ да обърна внимание на г. министра на народното просвѣщение върху слѣдното нѣщо. Той ще вземе 100 души ученици — отлѣто и да ги вземе, но въ днешния день, когато ще замѣняватъ кръвния си данѣкъ, азъ му обръщамъ внимание, че трѣбва въ самия законъ да създаде едно задължение, че тия господа, които ще бѣдатъ сега освободени, за да слѣдватъ медицината, ще издържатъ докая медицината, защото азъ се опасявамъ, че ще има много, които ще се настаятъ сега по медицина, а послѣ нѣма да ги намѣримъ (Къмъ дѣсницата и дѣсни центъръ) Разбрахте ли сега? (Силенъ смѣхъ въ дѣсницата и дѣсни центъръ. Глъчка)

Прѣдседателътъ: (Звъни)

А. Ляпчевъ: (Къмъ дѣсницата) Не сте достойни!

Отъ дѣсницата: (Силни протести) Вие не сте достойни!

Прѣдседателътъ: (Звъни) Г. министрътъ на народното просвѣщение има думата.

Министрътъ П. Пешевъ: Само по себе си се разбира това, г. Ляпчевъ. Тѣзи задължения ще се взематъ, както ги вземаме на всички студенти стипендианти, които отиватъ въ странство. Тѣзи, които сѣтъ отъ Военното министерство, иматъ задължение да останатъ толкова години, за колкото се задължаватъ, на военна служба. И тукъ ще вземемъ такова задължение.

Отъ дѣсницата: (Къмъ А. Ляпчевъ) Разбрахте ли Вие сега? (Шумъ)

Прѣдседателътъ: (Звъни) Позвовете да пристѣпимъ къмъ гласуването. Не се чува нищо.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„Къмъ чл. 294 се прибавя слѣдъ лаборатории: „клиники“.

Прѣдседателътъ: Които приематъ измѣнението на чл. 294 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Прието.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„Забѣлѣжката къмъ чл. 305 става втора, а прѣдъ нея се прибавя:

„Забележка I. При отваряне на новъ факултетъ, слѣдъ като се назначатъ по прѣпорѣжка на надлежната комисия (чл. 316) опрѣдѣлено число професори, послѣднитѣ избиратъ помежду си едного за деканъ и се конституиратъ въ факултетенъ сѣвътъ, слѣдъ което комисията прѣстава да сѣществува.

Конституирането на факултетния сѣвътъ за агрономическия факултетъ става, слѣдъ като се назначатъ трима професори, а за медицинския — слѣдъ като измежду назначенитѣ професори броятъ на професоритѣ отъ българска народностъ достигне 10.“

Прѣдседателътъ: Които приематъ измѣненията на чл. 305 тѣй, както се прочетоха отъ г. докладчика моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приети.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„Въ чл. 316 слѣдъ първата алинея се прибавя слѣдната нова алинея:

„При отваряне на нови факултети опрѣдѣленото число професори за конституирането на факултетни сѣвъти се избиратъ отъ академическия сѣвътъ по прѣпорѣжка на една комисия, съставена отъ специалисти и прѣдседателствуванa отъ титуляръ на сродна катедра отъ сѣществуващитѣ факултети, която (комисия) се избира отъ Академическия сѣвътъ и се утвърждава отъ министра на народното просвѣщение, който и опрѣдѣля прѣдседателя ѝ, когато професоритѣ сѣ двама. Така избранитѣ професори се назначаватъ съ указъ. Членовѣтъ въ комисията сѣ: 3 (двама специалисти и единъ титуляръ на сродна катедра) за агрономически факултетъ и 7 (петъ специалисти и двама титуляри на сродни катедри — за медицинския. Специалитѣтъ за комисията на медицинския факултетъ се избиратъ отъ Академическия сѣвътъ измежду прѣдставенитѣ отъ Върховния медицински сѣвътъ 8 лица.

Алинея втора на чл. 316 става трета и се измѣнява така:

„Частнитѣ доценти се избиратъ по начина, посоченъ въ алинея първа на този членъ, но се назначаватъ съ заповѣдъ отъ министра на народното просвѣщение.“

Прѣдседателътъ: Които приематъ измѣненията на чл. 316 тѣй, както се прочетоха отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приети.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„Къмъ чл. 318 се прибавя нова алинея:

„При конкурса за заемане катедритѣ на медицинския факултетъ се взима прѣдъ видъ само научната или клиническата дѣйностъ на кандидатитѣ.“

Прѣдседателътъ: Които приематъ измѣнението на чл. 318 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Прието.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„Втората алинея на чл. 333 се измѣнява така:

„Университетскиятъ курсъ по медицината трае 12 семестри, а по всички други специалности въ факултетитѣ — осемъ семестри.“

Прѣдседателътъ: Които приематъ измѣнението на чл. 333 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Прието.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„Въ чл. 335 слѣдъ думитѣ „по всѣка специалностъ“ се прибавя: „освѣтъ по медицина“.

„Къмъ сѣщия чл. 335 се прибавя нова алинея: „Университетскиятъ курсъ по медицина се завършва съ 6 университетски изпита, държани въ края на всѣка академическа година по особенъ правилникъ.“

Прѣдседателътъ: Които приематъ измѣненията на чл. 335 тѣй, както се прочетоха отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приети.

Докладчикъ М. Зелковъ: (Чете)

„Въ чл. 336 забѣлѣжката става I, а слѣдъ нея се прибавя нова:

„Забележка II. Степенъта докторъ по медицината получава този, който е завършилъ 6-годишния курсъ и е

положилъ съ успѣхъ всички университетски изпити по медицина“.

Прѣдседателтъ: Които приематъ измѣненіята на чл. 336 тѣй, както се прочетоха отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приети.

Докладчикъ М. Зелковъ: (Чете)

„Къмъ втората алинея на чл. 337 слѣдъ думата: „агрономическиятъ“ се прибавя „медицинскиятъ“.

Прѣдседателтъ: Които приематъ измѣненіето на чл. 337 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Прието.

Докладчикъ М. Зелковъ: (Чете)

„Къмъ чл. 339 се прибавя: „Забѣлжка. Въ медицинския факултетъ слушатели не се допускатъ“.

Прѣдседателтъ: Които приематъ измѣненіето на чл. 339 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Прието.

Докладчикъ М. Зелковъ: (Чете)

„Къмъ първата алинея на чл. 340 се прибавя:

„Числото на студентитѣ, както и онова на студентитѣ по медицина се опрѣдѣля всѣка година по рѣшеніе на Академическия съвѣтъ, одобрено отъ Министерството на народното просвѣщение съ огледъ къмъ държавнитѣ нужди.“

Прѣдседателтъ: Които приематъ измѣненіето на чл. 340 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Прието.

Докладчикъ М. Зелковъ: (Чете)

„Къмъ чл. 343 следъ първата алинея се прибавя слѣдната втора алинея:

„Студенти по медицина отъ чуждестранни университети се приематъ, само ако има свободни мѣста слѣдъ записването на мѣстнитѣ студенти.“

Прѣдседателтъ: Които приематъ измѣненіето на чл. 343 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Прието.

Слѣдва вториятъ пунктъ отъ дневния редъ: докладъ на комисията по провѣрка на изборитѣ въ струмишката изборна колегия. Моля г. докладчика да докладва.

Докладчикъ К. Панайодовъ: Г. г. народни прѣдставители! Комисията по провѣрка на изборитѣ разгледа струмишкия изборъ, намѣри го за редовенъ и правиленъ, тя отъ себе си го приема за такъвъ и прѣдлага да се утвърди.

Прѣдседателтъ: Полагамъ на гласуване мнѣніето на комисията да се утвърди изборитѣ въ струмишката колегия като правиленъ и редовенъ. Които го приематъ за такъвъ, моля да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Прието. (Смѣхъ въ дѣсницата. Подмѣтания къмъ демократитѣ)

Прѣдседателтъ: Слѣдующиятъ пунктъ отъ дневния редъ е: одобрение прѣдложението за одобрение указа подъ № 10/1917 г. касателно платенитѣ дневни пари на окръжнитѣ управители за командировката имъ въ София прѣзъ юлий 1917 г. Полагамъ го на гласуване. Които го приематъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Прието.

Слѣдующиятъ пунктъ отъ дневния редъ е законодателното прѣдложение на народнитѣ прѣдставители г. г. Рашко Маджаровъ, Владимиръ Молловъ и други за измѣнение чл. 87 отъ закона за въоръженитѣ сили и прибавление алинея втора къмъ сѣщия членъ.

Секретаръ М. Зелковъ: Прѣдложението има слѣдното съдържание: (Чете)

ЗАКОНОДАТЕЛНО ПРЕДЛОЖЕНИЕ.

Г. г. народни прѣдставители! Военно-сѣдебнитѣ институти въ страната принесоха своята данъ въ общото народно дѣло и изпълниха съ достоинство своето назначение въ тѣзи трудни за отечеството врѣмена, съ което способствуваха за закрѣпване на дисциплината въ армията и вътрѣш-

ния редъ въ страната. Въ тѣхъ сега служатъ граждански юристи, въ голѣмото си число военно-полевни слѣдователи, чието положение не е уредено съгласно дѣйствующитѣ въ страната закони, както това е направено съ другитѣ специалисти, кажито сж: лѣкаритѣ, аптекаритѣ, инженеритѣ, жѣболѣкаритѣ, тенхицитѣ и т. н. Тѣзи послѣднитѣ специалисти добиха съотвѣтнитѣ чинове на службитѣ, които изпълняватъ, когато юриститѣ стоятъ само като чиновници, макаръ че естеството на службата имъ налага да иматъ чинове, съотвѣтни на щатната по военното вѣдомство длѣжностъ, която заематъ. Въ изпълнение на своята служба тѣ се срѣщатъ съ военно-служаци, на които трѣбва да вдѣхватъ достатъчно респектъ и съ своя чинъ, който иматъ. Сѣщо така тѣ ще бждатъ гледани и отъ останалитѣ лица, невоенно-служаци, които се явяватъ при тѣхъ по служба, а това, безспорно, има своето голѣмо значение за по-доброто изпълнение на възложената имъ работа.

Даването съотвѣтни чинове на юриститѣ ще се отрази полезно върху дисциплината, толкова повече, че тѣ сж хора съ дългогодишна сѣдебна практика и познавачи на дѣйствующитѣ въ царството закони, правилници и устави и ще се съобразяватъ повече съ тѣхъ, отколкото другитѣ, посочени по-горѣ специалисти, които вече иматъ офицерски чинове.

Освѣнъ това държавното съкровище не ще понесе никакъвъ по-голѣмъ разходъ, защото и при новото положение военнитѣ, слѣдователно, ще получаватъ сѣщата си заплата.

По тѣзи съображения и на основание чл. 109 отъ конституцията правимъ слѣдното прѣдложение до XVII-то обикновено Народно събрание:

„Да се прибави алинея втора къмъ чл. 87 отъ закона за устройството на въоръженитѣ сили на българското царство въ смислъ:

„Присвоява се офицерски чинъ на всички граждански юристи, които нѣматъ такъвъ и заематъ щатни офицерски длѣжности по военно-сѣдебното вѣдомство и приравненитѣ къмъ тѣхъ. Чинътъ се опрѣдѣля отъ министра на войната за прѣдѣлитѣ на царството и отъ главнокомандующия на дѣйствующата армия за тая послѣдната“.

Вносители: Р. Мадажровъ, В. Молловъ, Х. Славейковъ, С. Паприковъ, С. Омарчевски, Н. Атанасовъ, А. Ботевъ, М. Атанасовъ, Г. Маджунковъ, И. Стоевъ, С. Дойчиновъ, Г. Данаиловъ, И. Гешовъ, Й. Веселиновъ, М. Ничовъ, Д. Драгиевъ, А. Радоловъ, В. Коларовъ, Д. Кротневъ, И. Костовъ, С. Момчевъ, Т. Теодоровъ, А. Златевъ, Д. Яблански, С. Даневъ, д-ръ Б. Вазовъ, д-ръ И. Момчиловъ, П. Паскалевъ, С. Костурковъ, И. Георговъ, Н. Цановъ, К. Сидеровъ, В. Поповъ, А. Пенчевъ, д-ръ В. Черневъ, А. п. Кировъ, д-ръ С. Кихлибаровъ, И. Г. Поповъ, П. Лисевъ, Х. Г. Поповъ, Г. Занковъ, Г. Серафимовъ, Едхемъ Рухи, С. Петковъ, Г. Димитровъ, И. Велчевъ, Н. Храновъ, П. Даскаловъ, П. Бакаловъ, Х. Марковски, М. Бракаловъ, д-ръ К. Провадалиевъ, Р. Козаревъ, Д. Джанкардашилийски, П. Чорбаджиевъ, К. Апостоловъ, Х. Занковъ, Г. Голевъ, А. Станчевъ, И. М. Костовъ, д-ръ Е. Разполовъ, И. Поповъ, С. С. Бобчевъ, Г. Василевъ, Сабри бей Салимовъ, Халил бей, Кемалъ Мехмедовъ.

Поддържатъ прѣдложението: Т. Димчевъ, А. Радоловъ, А. Величковъ, И. Симеоновъ, М. Бечевъ, Н. Здравковъ, д-ръ А. Гиргиновъ, Н. Хитровъ, Г. Стоиловъ, Г. Поцковъ и Д. Арнауловъ.“

Прѣдседателтъ: Полагамъ на гласуване това прѣдложение. Които го приематъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Прието.

Има думата г. министърътъ на войната.

Министъръ генералъ К. Найденовъ: Г. г. народни прѣдставители! Това прѣдложение азъ не го зная; сега ми се дава за пръвъ пътъ. Не съмъ го проучилъ, затова азъ моля — не съмъ по принципъ противъ това — да се прати въ комисията по Военното министерство да се проучи, понеже този въпросъ е повече сложенъ, отколкото се вижда на пръвъ погледъ.

Отъ всички страни: Прието.

Прѣдседателтъ: Които приематъ на първо четене прочетеното отъ г. докладчика прѣдложение за измѣнение на

чл. 87 отъ закона за въоръженитѣ сили и прибавление алинея 2 къмъ сѣщия членъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Прието.

Ще наредимъ дневния редъ за слѣдующето засѣдание, което по правилника е утрѣ.

Отъ дѣсницата: Прѣди обѣдъ да бжде.

Прѣдседательтъ: Които сж съгласни слѣдующето засѣ-

дание да бжде утрѣ прѣди обѣдъ въ 10 ч., моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Прието.

Ще имаме за утрѣ дневенъ редъ: трето четене законопроекта за измѣнение и допълнение на чл. чл. 292, 293, 294, 305, 316, 318, 333, 335, 336, 337, 339, 340 и 343 отъ закона за народното просвѣщение.

Вдигамъ засѣданието.

(Вдигнато въ 6 ч. 25 м. вечерята)

Прѣдседатель: Д-ръ Д. К. ВАЧОВЪ.

Секретаръ: М. ЗЕЛКОВЪ.

За началникъ на Стенографското бюро: ТР. ДИМИТРОВЪ.